

G V A

7 6 7 4

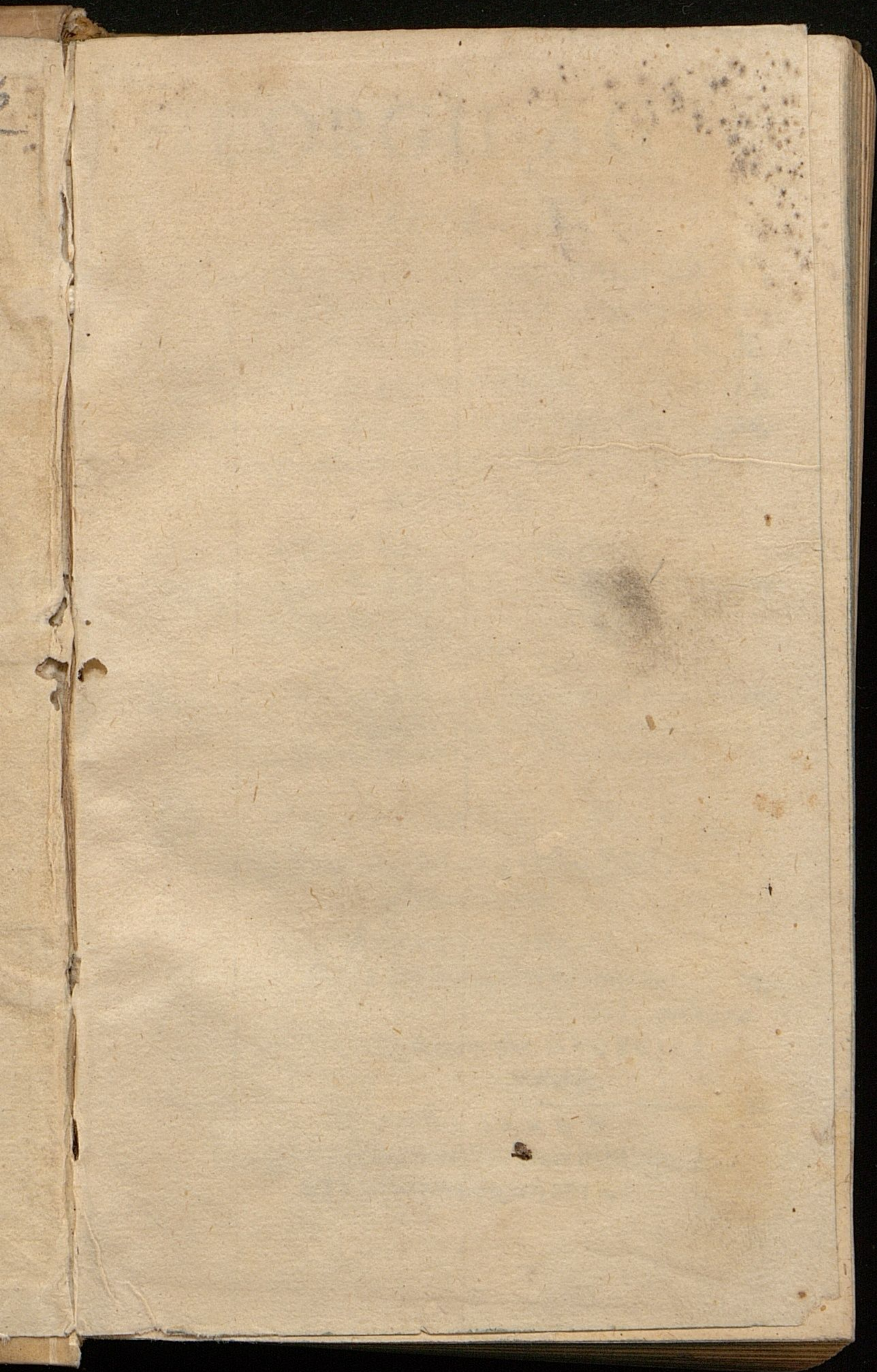
Do. King or alte Nr. 116

11

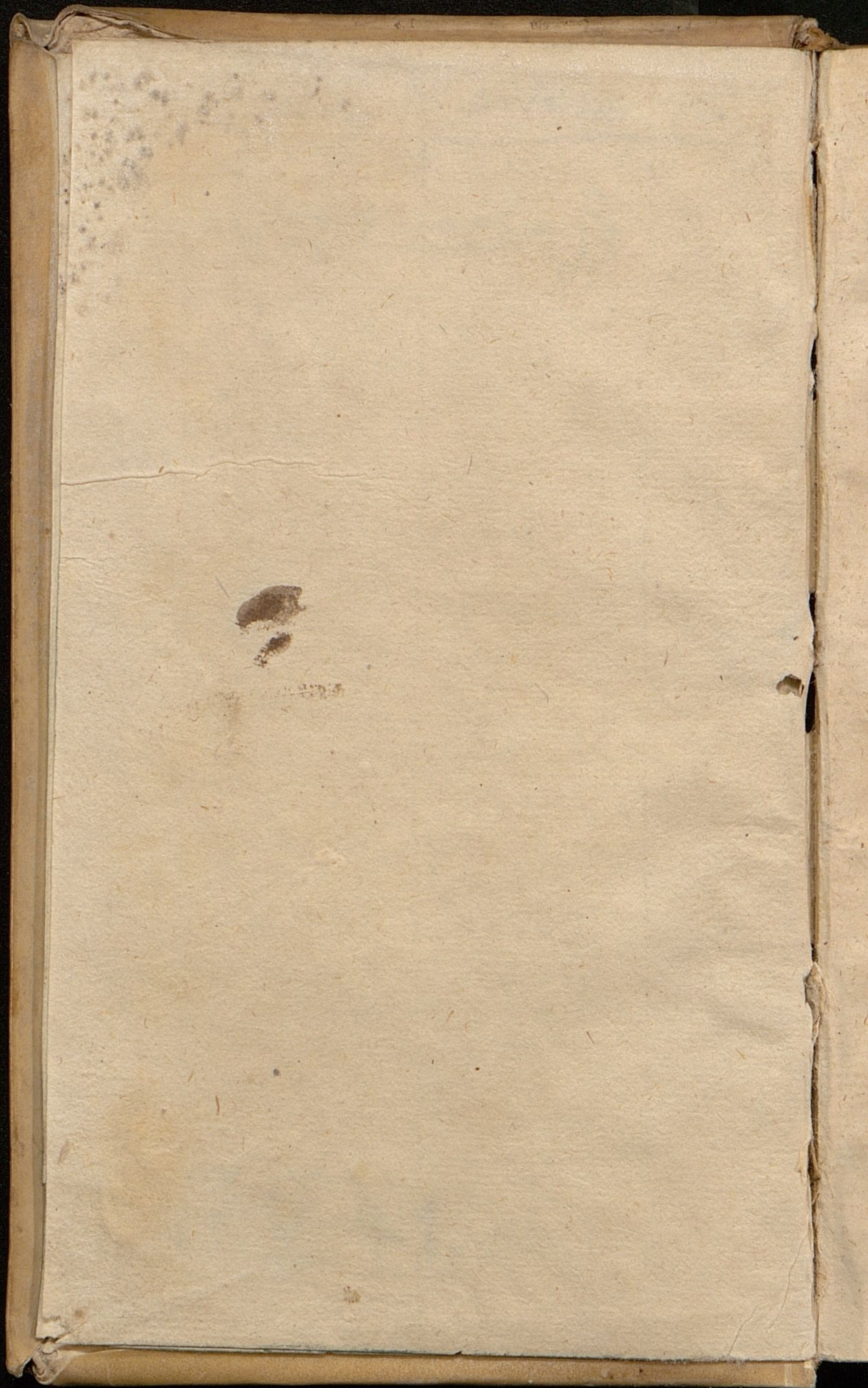
1) = 2) Agricola, 89.

F. V. 41.

2

GEORGII AGRICOLÆ

De

ANIMANTI-
BUS SUBTERRA-
NEIS LIBER.

Hactenus à multis desideratus,

NUNC VERO INGRA-
TIAM STUDIOCORUM SE-
orsim editus, in certa capita divisus,
capitum argumentis & non-
nullis marginalibus
exornatus.

A

JOHANNE SIGFRIDO,
Phil. & Med. Doctore & Profes-
sore in illustri Juliâ or-
dinario.

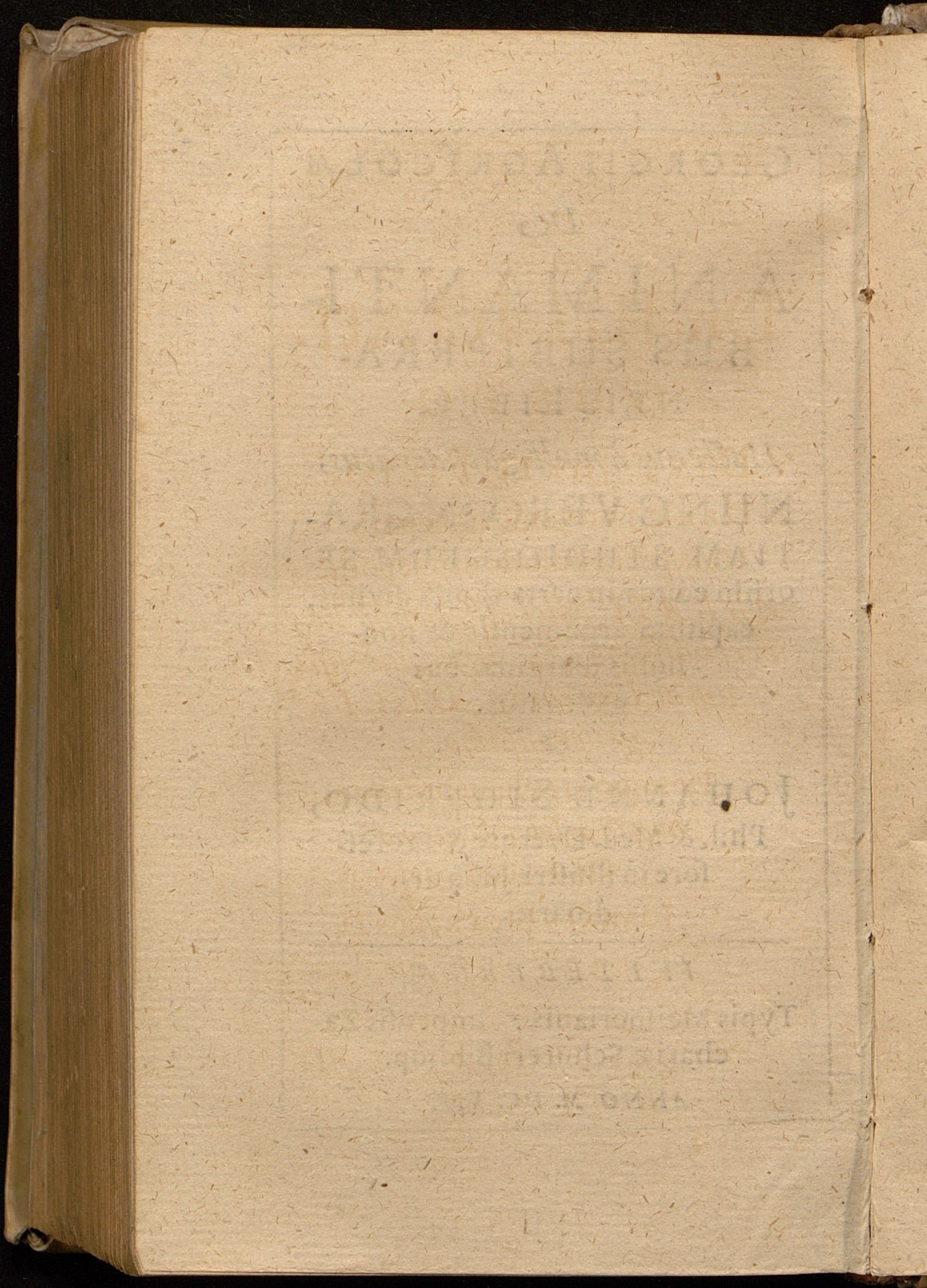
VVITTEBERGÆ,

Typis Meisnerianis : Impensis Za-
chariæ Schureri Bibliop.

ANNO M. DC. XIV.

Illustrissimo Principi ac Do-
mino,

Dn. JULIO AU.

G U S T O

DIVI JULII FILIO,

HENRICI Junioris nepoti,

HENRICI Senioris pronepoti,

ABBATI Michelsteinensi Re-
verendissimo, & Brunsvicensi-
um ac Lunenburg. DUCI
generosissimo

Domino suo clementissimo,

humili ac submisso animo

Offert, dicat, consecrat

JOANNES SIGFRIDUS D.

(?) 2

AD

A D

Clarissimum Virum,

**Dn. IOANNEM
SIGFRIDUM, Philos. &
Medic, D. & in inclutâ Juliâ Pro-
fessore, amicum & Col-
legam honoran-
dum.**

A NTE tibi, quaecunq; foras
justissima mater
Sive in planitie camporum,
aut montibus altis,
Sive in agris, multâ seu densis
arbore silvis,
Pleno terra sinu medicos effun-
dit in usus,
Non minima, Sigefride, fuit per-
quirere cura;

Nec

Nec te non studium valde subli-
me fatigat,
Quo natura modo fabricaverit,
aut quibus, artus
Artubus innectens, religarit
membra catenis,
Quisnam ordo, quisnam usus, &
intervalla locorum
Corporis humani: sed jam non
amplius istis
Contentus cupis esse opibus; tam
divite censu
Et locuplete penū nature, in vi-
scera terre
Ad ductum Agricolaē magni, te
fervida eundi
Mens tenet, ut planè nihil igno-
rare potessis,
Quod Stygiis etiam natura re-
condidit umbris
In fecundo utero terre, gremio-
quē capaci. Per-

*Perge ita: nam major certè illū
fama manebit,
Post limam, auctoriū qui vulgat
scripta bonorum
Temporibus defuncti a suis, situ &
obruta pravo:
Quam si scribendi quis tortus ab
ulcere, plures
Hinc atq; hinc iterum nugas cor-
radat, & istis
Libros ridiculè, quasi pannum
consuat, anni
Quos & presentes, & postera re-
spuat etas.
Perge, inquam, & plures, si quos
tua lima coercet,
Ede lubens, nobis atq; impertire
libellos.*

Joann. VVolfius, Phil. &
Medic. D. & in eadem Ju-
liâ Professor public.

SUNT

SUNT qui mirantur claram Rhodon
aut Mitylenem,
Aut Ephesum, sunt qui hic, quicquid
& ille gerat.

Ast ego, cur inter tot nostra pericula,
Phœbum

Julia præ reliquis vendicet usque
sibi.

Te SIEGFRIDE mihi meditatio
sedula præbet,

Quantum id servasti dexteritate
tua.

Namq; malum quânam quis, concitus
arte Machaon,

Quod Pandora tujit, tollere possit,
habet.

Hujus & ut sedes & sint primordia
nota,

Corporis humani solvere membra
juvat.

Quippe metallorû quæ vis sit, quis
sit & usus

Herbarum, ingenuè non sine laude
doces. (?) 4 Ta

Talia Bauhinus de te testatus, aper-
tè

Testatur Medici maxima turba
chori.

Immò quod ingenio hæc teneas
quoad omnia scripta

Testantur, genij vis operosa tui.
Ergo tibi meritum concedit Julia
honorem.

Sive secuturo tempore, sive tuo.

Scribebat

Fridericus VVagnerus
Med. Doct.

SIG.

SIGFRIDVS solers *Natura mysta,*
Lycéi

Gloria Iuliaci,

AGRICOLAM *tinearum epulas seme-*
saq; blattis.

Fercula putrigenis

Custodi eripuit cista, veteriq; nitore

AGRICOLAM *Q; sibi*

Restituit; proditq; leues, bone lector,
in auras.

Virbius AGRICOLA.

Iamq; utraq; manu teritur liber unus &
alter.

Ejus ope atq; opera:

Nunc etiam historiam, quae sunt sub ter-
ra, animantum

Publicat ille tibi.

Qua tantis studiisq; viri meritisq; res
pendes

Et studia & merita?

(?) 5

Qua

*Quæ debes, me etiam, nisi terra filius
ipse es,*

Scire tacente potes.

scrib. Helmæst.

GEORGIUS NÔSSLERUS,
Marchicus.

271

QVI prius innumeras furiis
Acherontis ab undis

Ereptas animas vitæ SIGFRI-
DE redonasti,

Orcivum fraudans sperato Por-
thmea naulo.

Idem etiam tristi penè intermor-
tua fato

Scribita Virum in lucem revocas.
testantur id ipsum

Fallo pliber, & monimenta me-
tallica docti

Agricolæ, & quod nunc de ani-
mātibus edis opusculum.

Quæ tibi pro meritis debentur
præmia, nostrum

Dicere nō erit aut detexere car-
mine laudes:

Perge modo, atq; animas moritu-
ras eripe letho, Et

*Et libros tineis perituros eripe,
Et usq;
Post obitum vires, nec te ultima
nesciet etas.*

JOAN-HENRICUS MEIBOMIUS,
art. Med. Stud.

ET

E T meritò nostri Princeps Re-
ctorq; Lycéi

Sigfride, & medica diceris ar-
tis Apex.

Ambo etenim Satagis ditare in-
dustrius omni

Tempore, librorum quod mo-
numenta probant.

Approbat hoc- ipsum præsens, quē
cerno, libellus

Lumen in apricum, quæ latuè-
re, ferens.

Exigua molis liber est: sed maxi-
ma rerum

Pondera si spectes, grande vo-
lumen erit.

Præstat ut ingenti vel gemma
minutula Saxo,

Sic liber ingenti prævalet iste
libro. Per-

*Perge ita Pœoniam ditare fide-
ter artem*

*Cui nunc das famam, mox da-
bit illa tibi.*

Fridericus Jenckius Svebu-
siensis Sil.

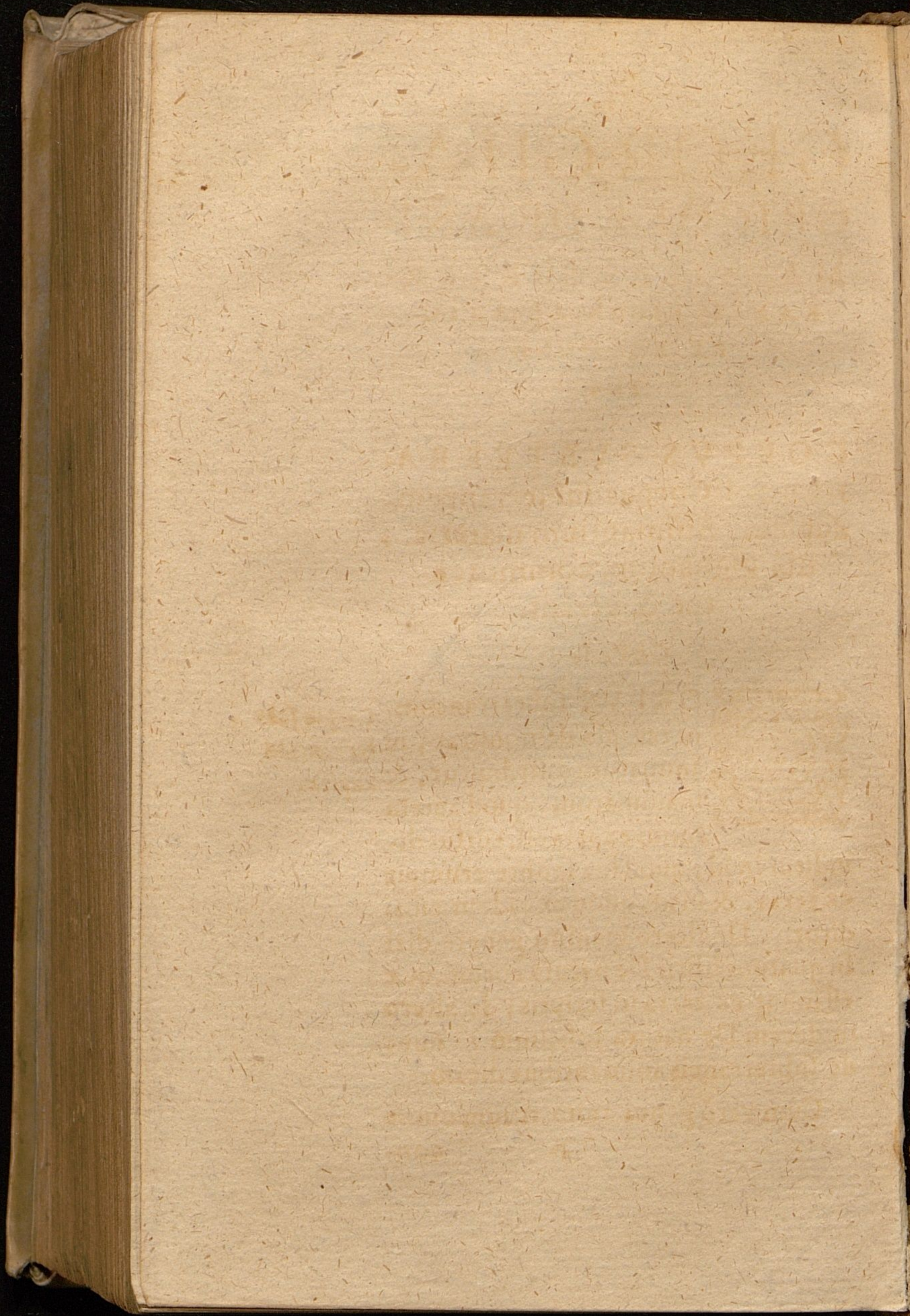
12-

A-

U-

O
G
M

O
N
e

v
e
d
i
e
i
d

I.

GEORGIAGRICOLÆ DE ANIMANTIBUS SUBTERRANEIS LIBER, AB AUTORE RECOGNITUS.

CORPVS SUBTERRANEUM) Corpus subterraneum duplex. Animantium materia, ubi gignantur, commorentur & vivant.

CAP. I.

CORPVS subterraneum. *Corpus subterraneum* ut res ipsa demonstrat, in *duplex.* animatum distribuitur, & inanimatum: quod autem animi expertus est, rursus dividitur in id, quod sua sponte erumpit ex terra, & in id, quod ex eadem effoditur. De altero inanimati genere dixi in quatuor libris De natura eorum, quæ effluunt ex terra in scriptis; de altero in decem De natura fossilium: nunc de subterraneis animantibus dicam.

Cum verò genus animantium omne

A COR-

Animantium materia. constet ex quatuor elementis, & corpus humidum ac siccum, id est, aqua & terra, ad accipiendum apta sint, necesse est ea ipsa duo elementa animantium materiam esse.

Quibus in locis animantes gignuntur & vivunt.

Ex quo rursus illud quaedam naturæ necessitate consequitur, ut omne animal & in aqua vel terra gignatur, & in eis commoretur atq; vita fruatur. Nam bestię volucres, etsi passim per aerem volitant, tamen in terra, vel in stirpibus ex ea natis, vel in ædificijs super ipsam collocatis, construunt nidos, & eis aut terra aut aqua cibos supeditat.

Aves quaedam in Turcia perpetuo in aere degunt.

Vt enim verum sit, quod perhibent, aves, raras illas, & non adeo magnas, quarum pennas longas, & colore luteo dilutiore splendentes, rex Turcarum in superiore parte coronæ, multis gemmis preciosis ornata, gestat, in aere perpetuum vitæ cursum tenere, fœminam ovis, quæ parit, super dorsum maris sinuatum locatis, ventre item sinuato incubare, & pullos excludere, neutram vivam unquam pedibus brevissimis, & in plurima reconditis terram attingere, tamen solo aere nec ali videntur posse, nec auge scere, sed his quibus videntur.

πυγίποροι.

At verò etiam bestiolæ, quæ πυγίποροι,

υοι,

901, propterea quòd in terreno isti igni gignuntur, à Græcis nominantur, terra & aqua non carent: gignuntur autem, ut Aristoteles scribit, in his Cypri fornacibus, in quibus lapis ærarius multos dies crematur: atque magnis muscis paulò maiores sunt & sublata. In igni ambulant & saliant, sed emoriuntur quàmprimùm ab eo dimota fuerint.

ANIMANTIUM AUTEM)

Quæ animantes subterraneæ dicantur, & cum temporum mutationes sentiunt, quò se recipiant & occultent.

CAP. II.

Animantium autem partim, tametsi latere soleant, non subeunt terræ rimas, nec foramina, nec speluncas: quæ in subterranearum numero non sunt: partim noctu, aut interdium subterraneas succedunt cavernas, partim certo anni tempore: quarum utraq; eo ipso diei vel anni tempore subterraneæ sunt, atque dici possunt: partim ferè perpetuò occultè in terra latent: quæ subterraneæ & semper sunt, & propriè dicuntur.

*Animantes
subterraneæ
quæ dicantur*

A a

Vc

*Animantes
temporū mu-
tationes sen-
tiunt.*

Ut autem res expressior & illustrior fiat, paulò altius ordiar. Quoniam animantes omnes natura mutationes temporum sentiunt, pleræque frigoris aut caloris vitandi causa, vel regionem, locumve mutant: vel ingrediuntur in domicilia, aut arbores exesas & excavatas: vel subeunt terram.

EARVM AUTEM) Quæ animantes regiones & loca mutant
tes nunquam revertan-
tur. CAP. III.

Earum autem quæ regionem mutant, aliæ semel egressæ nunquam revertuntur, aliæ revertuntur.

*Homines e-
gressi non re-
vertuntur.*

Nunquam redire solent rationis participes, hoc est homines. Etenim hi non modò frigoris aut caloris vitandi causa alibi sedem collocant, verum etiam ex regionibus macris & nihil ferentibus migrant in optimas & fertiles: vel cum tanta multitudo fuerit orta, quantam non satis commodè alit regio, partim aliò ad habitandum eunt. Quo sanè modo alia ora parsque terrarum onus, quo premitur, in alia sæpe deponit:

*Homines mu-
tant regiones
& cur.*

qui-

SUBTERRANEIS.

quibus de causis Scandia, peninsularum omnium maxima, olim magnam Gothorum copiam unà cum conjugibus & liberis effudit in Sarmatiam & Daciam. Cymbros verò & Teutones, ex ultimis Galliae Belgicae oris, in quas è Germania commigrarunt, maris inundationes exegerunt. Et eadem ac terræ motus atq; eruptiones ignium & aquarum calidarum effusiones ex Ænaria colonos, quos Hiero tyrannus Syracusanus eò miserat.

Atq; his ferè de causis gentes aut victæ ab his quæ migrarunt, expelluntur & ejiciuntur ex proprijs sedibus ac possessionibus, vicissimq; etiam ipsa in alienas irruunt & eas occupant: aut subactæ & bello domitæ victricibus serviunt: aut tam victæ quàm victrices communi conditione libertatis eandem regionem obtinent.

Simili modo animantes rationis ex *Volucres in* partes maximè volucres, ex regionibus, *alias regionibus* in quibus & natæ sunt & vivere consue- *migrant.* verunt, nunquam reditura in exteras se conferunt: etsi rarius. Quo pacto ab hinc annos sex, locustæ, diræ herbarum, leguminum, segetum, stirpium, quas vastant, pestes, gregatim involarunt in Pannonias, in Daciam, in veterem re-

A 3 gionem

gionem Marcomannorum, Lygiorumque: ut quondam etiam sæpe ex Africa in alias Europæ oras.

Quin ut interdum unicus homo in longinquas regiones abit, nec redit unquam, ita unum solum animal: quomodo annos ab hinc propè viginti in Norico captum est animal canis villis vestitum: cuius, ut cephi Æthiopici, prioribus pedibus similitudo erat cum humanis manibus: posterioribus cum humanis pedibus. Et Alberti cognomento Magni temporibus in Slavorum sylvis comprehensæ sunt animantes duæ, mas & fœmina, quarum pedes priores item erant similes manibus humanis: posteriores pedibus humanis: eas verò ipse putavit esse in simiarum genere.

*Animantes
pedes habent
similes homi-
num manib9.*

Ibis.

Aquila.

Ac ibi in Ægyptiam in Alpibus à Marco Egnatio Calvino præfecto visam Plinius memoriæ prodidit. Aquilam quoque Northusæ in Toringia, cum ibi consenuisset, mortuam scimus. Hoc etiam anno, qui est octavus & vicesimus imperij Caroli quinti, Ianus quidam Dyn-celspyhelensis aquilam profligatam occidit, & quasi donum senatui attulit: quæ aquila in eum in equo sedentem, pridie Epiphaniæ prope Rotelin oppi-
dum

dum impetu tam violento involavit, ut non procul abesset a periculo vitæ.

Eodem modo verisimile est aliquos etiam pisces, cum semel reliquerunt mare, in fluvios, qui per longinquas regiones fluunt, ingredi, & nunquam in eadem redire. *Pisces ex mari exeuntes nunquam redeunt.*

HACTENUS DE GENERIBUS) De animantibus, quæ ex regione, in quam ingressæ sunt, redire solent.

CAP. IV.

Hactenus de generibus animantium dixi, quæ in regionem, è qua egressæ sunt, non revertuntur: nunc dicam de his quæ reverti solent: quæ & eadem sunt, & eadem ferè de causa, caloris scilicet vel frigoris vitandi, à regione, cujus incolæ sunt, semigrant: & quidem æstate in locis frigidis, hyeme in tepidis morantur. Etenim homines qui valetudini dant operam, ut tueri se possint à calore, in æstivis sunt: ut à frigore, in hybernis: qui mos in primis fuit Romanis. *Homines di- versis anni temporibus loca mutant & ex ijs redeunt.* Arque etiam reges & domini multarum gentium æstate in alias terras abeunt, in alias hyeme:

DE ANIMANTIBUS

nam reges Persarum olim hyberno tempore Babylone degebant, verno Susis, æstivo in Ecbatanis.

Bestia secedunt & revertuntur.

Eodem modo bestia, volucres & aquatiles solum mutant & secedunt: quarum alia in his ipsis regionibus & locis, in quibus ævum agere consueverunt, refrigerationem in æstate, in hyeme teporem solent persequi: alia in longinquis & ultimis. At ferè volant, natant, eunt ad habitandum in locis, in quibus aer ita sit temperatus, ut cibos ferat vel suggerat: quorum nascendi facultatem eis adimit terra, quando frigore obrigit, vel calore exaruit: aqua eos non suppeditat, quando conglaciavit.

Aves migrantes.

Aves enim quædam æstivo tempore in sylvis, hyemali ad horrea & tecta plerunque commorantur: ut pica, cornix, lurida, quam *ἰντοργή* Græci, Latini vocant galgulum: quædam cum æstate ævum agant in sylvis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secuta: sicut vultures, milui, sturni, turdi, merulae, palumbes, upupa.

Volucres aquatiles astantes.

Aquatiles etiam volucres temporibus hybernis se conferunt ad lacus & fluvios, in austri partibus sitos, qui frigore non congelant: aut ad aliquam
fla-

SUBTERRANEIS.

9

fluminum partem, cui aqua non conglaciat: ut ardeolæ, mergi, corvi aquatici, onocrotali, fulicæ, anates immanuetæ, querquedula: quædã ab ultimis quasi terris discedunt in ultimas: veluti grues. Etenim, quod Aristoteles tradit, ex Scythiæ campis proficiscuntur ad paludes Ægypto superiores, unde Nilus profluit. Abeunt etiam longius olores, ciconiæ, immanueti anseres. Pauca verò aves hyeme in sylvis manent, ut tetraones, attagenes: minus multæ in agris, quarum in numero sunt perdices.

Item piscium alij, ut vitare possint *Pisces loca* solis calores, æstate de litore abeunt in *mutant.* altum: & contra, ut consecrari queant teporem, consequenti tempore ex alto, in quo se merferant, emergunt, ac in litore versantur: veluti delphini: alij ex mari ingrediuntur in mare, ut thynni hyberno tempore ex Ponto in magnum mare: & contra verno ex magno mari in Pontum. Alij eodem tempore in fluvios, ut salmones, thynni, sturiones.

ATQVE HÆ ANIMANTES)
Animantes loca mutant, & vel
hyeme vel æstate sese absconden-

A S tes,

tes, subterraneas rectè non
dici. CAP. V.

Atque hæ animantes subterraneæ
dici non possunt: ut nec ullæ aliæ, quæ
terræ cavernas non succedunt: etiam-
si frigoris vitandi causa hybernis men-
sibus, caloris æstivis occultentur & la-
teant, quales sunt in hominum gene-
re qui multum frigidas aut calidas re-
giones habitant: nam qui illas hyber-
no tempore, qui has æstivo in domibus
latent.

*Homines cur
occultentur.*

*Bestie laten-
tes.*

Erinacei.

Glires.

Serpentes.

Blatte.

Formice.

Apes.

Crabrones.

In quadrupedum genere erinacei:
hyeme enim se condunt in cavas arbo-
res, in quas autumnò poma comporta-
runt. Similiter glires & mures Pon-
tici, ac serpentes quidam se condunt in
cavas arbores: sed hi ipsi maxima ex
parte, ut postea dicam, saxorum caver-
nas succedunt. Quædam etiam blattæ
& asellæ rimis parietum & domorum
latebris occultantur. Formicæ quoque
conduntur in acervis, in quibus conge-
rendis vere & æstate multum operæ &
laboris consumpserunt.

Apes item domesticæ hyeme ingre-
diuntur in alveos, sylvestres aut in ca-
va arborum, aut in terræ cavernas, aut
in parietinas: crabrones quoque sylve-
stres

Artes in cavernas, & quosdam quasi nidulos arborum : vespæ in earundem *Vespa.* domorumve nidulos, quos æstate construxerunt.

Similiter hyeme latent in cavis arboribus non pauca volucres, ut cuculus, piens, corvus, cuius caput rubra macula insigne, qui propterea *πυρροκόραξ* à Græcis nominatur, upupæ quædam. *Volucras.*

At hirundines tam domesticæ quam agrestes in loca vicina quæ sunt tepidiora secedunt : quæ si defuerint eis, se in angustis montium locis condunt, in quibus aliquando etiam sturni, palumbes, turtures, merulæ, turdi, alaudæ, upupæ latere consueverunt. Sive autem in arboribus, sive in montibus latuerint, ea de causa verno tempore deplumes solent conspici. *Hirundines.*

SATIS MULTA) Animantium
sele occultantium tria esse genera. CAP. VI.

Satis multa, & fortassis plura quam instituta ratio postulabat, dixi de his animantibus. quæ caloris frigorisve vitandi causa non subeunt terræ neque rimas neque foramina, neque speluncas. Quanquam quæ dicta sunt, ita apte natura cum his quæ sequuntur cohærent,

ut

*Tria animan-
tium sese oc-
cultantium
genera.* ut distracta vix possint satis commode
explicari. Igitur animantium, quarum gra-
tia potissimum hunc scribendi labo-
rem suscepi, tria sunt genera. Quaedam
enim vel noctu vel interdum subeunt
terræ cavernas, atq; in eis delitescunt,
dormiunt' ve: sed pleræque omnes et-
jam hyeme egrediuntur ad pastum ca-
pescendum: *quædam* certo anni tempore
subterraneas succedunt cavernas, & in
eis gravi somno pressæ aliquot menses
consumunt: *quædam* ferè perpetuo occultè
in terra latent,

PRIMI GENERIS) De terre-
nis animantibus terræ cavernas
subeuntibus, & primum de
hominibus.

C A P. VII,

*Homines ca-
vernas sube-
unt Troglo-
ditæ vocan-
tur.* Primi generis non solum terrenæ
sunt, sed etiam volucres: verum ter-
renas primò persequar. Earum autem
in numero habentur homines cavernas suc-
cedentes, qui ex eo nominantur Troglo-
dytæ: quorum alij eas cavernas subeunt
caloris vitandi causa, ut qui in Africa
habitant ad mare rubrum, & Syrticæ
gentes: alij frigoris, ut qui in Asia post
Caucasum montē incolant planiciem
septen-

Septentriones versus sitam, & Scythicæ gentes, & sylvestres homines, qui in Scandiæ regione Scricinnia noctu nauis infesti sunt: quos ij rogis ardentibus abigunt.

In Armenia etiã majore, ut Xenophon optimus author scribit, sunt domus subterraneæ, quarum ostium putei instar angustum est, inferior pars lata, aditus jumentis sunt fossiles, homines descendunt gradibus.

Domus subterraneæ in Armenia.

Quin in Tenedo insula piscatores hodie rupium speluncis pro domibus utuntur: ut quondam Cacus latro spelunca inter Aventinum montem & salinas. Facies quam dira tegebat Solis inaccessam radijs: ut Sybilla Cumæa antro illo ad Avernum lacum tam musivo opere insigni quam vaticinationibus nobili. Et Circe, mulier cantionibus clara, habitavit, *ὅν ἀσπί γλαφυροῖσι*, ut Homerus canit.

Rupium spelunca.

In Sedunis etiã tractu Sittenfi ad Bremisam pagum ex rupe excisa sine ullis tignis & trabibus ligneis formatum Cœnobium inest integrum cœnobium, hoc est, templum, rupe excisa cubacula, conclave, culina, cella vinaria.

Similiter in altis montibus conspiciuntur arces subterraneæ: ut quæ in

Arces subterraneæ. In

Alpi-

Covolum.

Alpibus Covolum nominatur, in quam nec equites nec pedites possunt ascendere, sed cum homines, cum omnia ad vivendum necessaria ad ipsam attrahuntur :

2

quæ in præcipiti Siciliae rupe, non longe ab Eryce monte existit, cum Drepano promontorio coniuncta ponticulo,

3

quo solo adiri potest : *quæ in Saxonia inter Blancheburgum & Halberstadum*

4

est : quæ in Toringia inter Vimariam & Blanchenhainam prope Mellinum pagum :

Reinsteinium**Pufhardum.**

gum : illius nomen est Reinsteinium vetus, huius Pufhardum, atque ea distat à Vimaria quatuor millibus passuum :

utraq; ab habitatoribus nunc deserta est & vacua : utraq; habet in saxo incisa hypocaustra, conclavia, scamna, stabula, præsepia, januas, fenestras :

Saxonica verò etiam templum, supra quod incolæ extruxerunt speculam, quæ sola subiecta fuit sub aspectum.

Hoc templum testudinis figura, & pila media rotunda insigne est : cætera omnia sunt quadrata.

Ipsæ mons Saxonicus præceps est ex omni parte, præter eam qua ascenditur :

in cuius planicie excelsis collis clementer assurgit, qui qua parte planiciem spectat, fossa satis alta & lata circumdatur :

ex huius collis saxo arenaceo, nonnihil rubro exciso formata

mata

SUBTERRANEIS.

15

mata est arx illa, cui multæ & magnæ fenestræ, quin in pede ipsius montis cellæ sunt subterraneæ cum equorum irém stabulis. Utraque arx hoc ænigma peperit usitatum Saxonibus & Turingis,

*Dic quibus in terris arx alto condita monte,
Mille ubi per rectum possunt errare bidentes.*

Hoensteini etiam, quæ arx est Misenæ trans albam, equorum stabula in saxo incisa sunt.

Et Prænestina fossæ subterraneæ *Fossæ subter-*
teris celebrantur, in quarum una *raneæ.*
Gaius Marius obsessus, extinctusque occidit.
Græcas quoque mulieres, quæ meretricium quæstum faciebant publice, in cel- *Collæ subter-*
lulis subterraneis habitasse ex comico- *raneæ.*
rum scriptis apparet: à quibus *χαμα-*
ρῶν τεινὰ nominantur. Et ganeum *ἀπό-*
τῆς γᾶς, quòd esset in terra, dictum
putat Terentij interpretes. Tales etiam
cellæ Romæ fuerunt, & frequentiores
quidem sub circo maximo, qua perti-
net ad naumachiam, & in vico Subura-
no, & Summæniano atq; Thulco: quin
Romæ subterraneæ Ditis aræ fuerunt, *Ara Ditis*
& subterraneum Consi templum: ac *subterraneæ.*
antiquos dijs inferis effodisse scrobes
subterraneas, nymphis antra legimus.

In

In maritimis In maritimis quoq; Germaniæ quibusdam urbibus, sicut in Prussis Dan-
urbibus ho- tisci, & in Saxonibus Lubeci, bona vulgi-
mines subter ra habitant. pars sub terra habitat in testudinibus,
ra habitant. super quas exstructæ sunt magnificæ
 domus, quæ à dominis incoluntur.

EODEM MODO) Quæ ani-
 mantes cavernas succedant, sed
 ad pastum capessendum etiam
 hyeme egrediantur.

CAP. VIII.

Animalia ad Eodem modo cuniculus, vulpes, fi-
pastum ca- ber, lutra, meles, & fortassis aliæ quæ-
piendū ē ca- dam bestia subeunt cavernas, sed egre-
vernīs egre- diuntur ad pastum capescendum etiam
diuntur. hyberno tempore.

Cuniculus.

Ac cuniculus quidem multos fodit
 specus, & in colles terrenos agit cuni-
 culos; ex qua re nomen invenit. Mane
 & vesperi egreditur, reliquo tempore
 ferè latet. Aliquos autem specus operit
 pulvere, ne deprehendantur. Sed cum
 viverra atque parvi quidam canes, qui-
 bus est ad investigandum sagacitas na-
 rium, in specus & cuniculos immissi,
 aut liquor fervens in eosdem infusus,
 fugatum & exturbatum pellunt in re-
 tia, quibus capitur. Cuniculis autem

NON

non unus est color: vel enim in cinereo fuscus, vel lepori nonnihil similis, vel maculosus: quomodo candidi nigris vel rutilis maculis stellantur.

Vulpes verò in primis ad fraudem *Vulpes.* callida, non tam ipsa fodit specus, quam ab alijs animantibus effossos occupat. Et melem à specu praecepto quia eius os stercoreibus inquinat, foetore abigit. Venatur lepores, cuniculos, mures, gallinas, aves, pisciculos. Dolose autem agit omnia. Etenim sæpè lepores & cuniculos, dum simulat se cum eis colludere velle, capit incautos: muribus, ut feles, insidiari solet: gallinas noctu, clam ingressa in casas, prehendit & asportat: aves, dum insidiosè se fingit mortuam, ad ipsam advolantes, captas necat & devorat: aquilæ impetum supina jacens in terra pedibus arcet donec comprehensam laniet. Cauda, quam *Vulpes cau-* huic animali magnam & villis densam *da pisces ca-* natura donavit, à ripis in flumen de- *pit;* & *Ve-* missa, pisciculos in eam innatantes ca- *spas, earumq;* pit: & cum paululum de ripa se subdu- *nidum vastat* xerit, illam conquassans pisciculos captos excutit in terram ac devorat. Retrorsum etiam gradiendo ad nidulum vesparum accedit, quòd sibi ab earum aculeis metuat: ac cauda in nidulum

*Vulpes eri-
naceum per-
mingit &
mecat.*

immissa, vespas excipit: mox his ipsis refertam extrahens proximo lapidi, vel arbori, vel parieti, vel maceriae illidit: omnibusque vespis isto modo oppressis & interfectis nidulum vastat atque exinanit. Eadem cauda canem, cum eam insectatur, hac & illac per ipsius ritum ducta, eludit. At erinaceum, quod ob metum se in globum concludat, ut se spinis undique possit defendere, permingit, eoque modo suffocat. Etenim propter urinam in ipsius os influentem spiritum ducendi nullam habet potestatem. Ea vero vulpis, quæ canis mediocris, magnitudo est. Color autem sæpe rutilus, priore tamen parte canescens: raro candidus, rarius niger.

FIBER ETIAM ET LUTRA)
De lutra & fibro. CAP. IX.

Fiber etiam & lutra egrediuntur ex riparum cavernis, in quibus latent, & se in fluminibus mergunt, ac pisces capiunt, quibus vescuntur: sed fructus quoque & cortices arborum comedunt.

Lutra

Lutra autem à lutando appellatur. Frequenter enim se lavat, cum capiendi piscis causa se in aquas, imò sæpe in earum profundum, penitus immergit: quanquam Varro hoc vocabulum à

Græcis

Græcis fluxisse, & lytram iccirco nomi-
natam putat, quod succidere dicatur
radices arborum in ripa, atque eas dis-
solvere: ad tantum autem ferè spacium
sub aquis natat & currit, anteaquam
rursus emergens aerem spiritu ducat,
ad quantum arcus intentus sagittam
potest emittere: quem aerem si ducere
nequit, ut cæteræ animantes gradien-
tes, suffocatur.

Corpus ei latius & longius fele, pe-
des breves, dentes acuti: a fibro cauda,
posterioribus pedibus, pilis differt. Nam
lutra caudam habet longam & reliqua-
rum quadrupedum similem: *fiber piscis*:
Iquamis tamen non obductam, admo-
dum pinguem, latam ferè palmam, lon-
gam dodrantem. Is si iacet in gradibus,
caudam & posteriores pedes demittit
in flumen cum frigoribus non conglaci-
at: si natat, cauda mota quasi remiga-
re solet. Lutræ autem pedes omnes ca-
ninis sunt similes: fibri priores caninis,
posteriores anserinis. Etenim mem-
branæ quædam digitis sunt interiectæ:
itaque hi ad natandum, illi ad eundem
magis nati aptique: nam in aqua & in
terra vivit. Fibri verò pilus est in cine-
reo candidus & inæqualis: ubique enim
à brevibus duplo longiores existunt:

*Lutra à fibro
differt, tri-
bus modis.*

1. Cauda,

2. Pedibus,

3. Pilis.

B 2 sed

*Pellis lutræ
& fibri.*

Fiber.

sed lutræ fuscus nonnihil ad castaneæ
colorem deflectit, & brevis ac æqualis
est: utriusque verò nitidus, & mollis, qua-
re utriusque pellibus concisis fimbrias
vestium ex pellibus nobilibus confecta-
rum, solent exornare: *quanquam lutræ
pelles longè præstant fibri pellibus*: attamen
fibrorum quoque pelles inter se multum
differunt colore: nam aliæ magis, aliæ
minus ad nigrum accedunt, quædam ad
rufum: nigriores quidem longe cate-
ris præstant, minus nigri medium lo-
cum tenent, subruhi sunt deterrimi.

Fiber autem in primis providus est
& solers: etenim fruticibus & arbuscu-
lis dente, tanquam ferro, resectis, ante
riparum cavernas construit parvas quas-
dam casas, & in ijs duos tresve gradus,
quasi quasdam cameras: ut cum aqua
fluminis crescens inundaverit ripas,
possit ascendere, cum decrescens rese-
derit, descendere. Atque etiam cum
arborem jam ferè secuit, quoties ictum
facit, toties suspiciens considerat
num sit casura. Timet enim, ne, si eo
ictu concidat, ab ea, priusquam recede-
re de loco possit, incautus opprimatur.
Nec verò minus est constans in propo-
sito quam solers: nam quam arborem
ad ripas primo elegit secandam, eam

ROR

non mutat, etiamsi longo temporis
 spacio dissecare non possit. Hoc ani-
 mal vocem infantis instar mittit: i-
 psium autem venamur non modo pro- *Fiber ob tres*
 pter caudam, qua vescimur, & pellem, *causas capi-*
 qua vestimur, sed etiam propter testes, *tur.*
 quibus ut medicamentis, utimur: præ-
 fertim Ponticis: maximam enim vim
 habent: *Eos testes castorea medici nomi-* *Castoreum.*
 nant. Fibrum enim Græci vocant *κασ-*
τορεα. Sed fiber autore Varrone dictus
 ab extrema ora fluminis dextra & fini-
 stra, qua maxime solet videri: nam an-
 tiqui fibrum dicebant extremum.

AT MELES EXIT) De mele. CAP. X.

At meles exit è cavernis, & vagatur in Meles.
 sylvis non aliter atque lupus, lupus cer-
 varius, lepus, aper, cervus, tragelaphus,
 tarandus, alce, platyceros, caprea, ibex,
 rupicapra, dama, & aliæ plures. Verum
 hæ animantes in sylvis cubant: poste-
 riores tamen in altissimis montium sa-
 xis & rupibus. Meles autem avide ap-
 petit mel, ex quo nomen hoc duxit.
 Magnitudine est vulpis aut canis me-
 diocris, cuius quodammodo speciem
 præ se fert, maximè canina. Nam e-

B 3   jus

*Melis duo
genera.*

jus duo sunt genera. Vnum canis instar digitatum : quod caninum vocant : alterum ungulas, ut fœes, habet bifurcas, quod idcirco suillum appellant.

Omibus autem melibus crura sunt brevia, dorsum latum, cutis spissa, cuius in metu sufflatæ distentum, utor Plinij verbis, ictus hominum, & morsus canum arcent : quanquam, si quando cum iisdem pugnant, valde mordent. Duris vestiuntur villis, qui sunt vel albi vel nigri, & dorsum quidem abundas nigris, reliquum corpus albis, excepto capite, quod alternis quibusdam quasi lineis nigris & candidis à suprema capitis parte ad rictum ductis decoratur. Crassæ autem meles non sunt, pingues tamen: quæ earum pinguitudo inuncta, vel cum alijs infusa, renum dolores sedat. Ex huius animalis pelle collaria sunt, quæ ex eomelia à Varrone nominantur.

IN RIPIS ETIAM) De halcyonibus & lagapo.

CAP. XI.

Halcyones.

In ripis etiam flumium & lacuum nidos fingunt halcyones : nec Aristotelem latuit eas in fluvios ascendere, sed hyeme non occultantur. Avis est non multo maior

maior passere. Cùm autem marinæ halcyonis corpus totum coloribus cæruleo, viridi, subpurpureo, sed mistis insignis sit, adeo ut neque collum, nec alæ aliquo ex eis carant, & rostrum habeat subviride, longum, tenue, fluviatilis seu ripariæ pectus purpureum est, collum & dorsum in viridi cæruleum, alæ fuscæ, rostrum, ut etiam pedes, cinereû. Vescitur pisciculis & vermibus.

Lagopus quoque in altissimarum Alpium Lagopus.
 Specubus iuxta glaciem, quæ tota nunquam æstate solis calore liquefacta, vel alijs etiam anni temporibus imbre dilapsa diffunditur, nidos construit & cubat. Ex pedibus, quos habet leporis instar, villis & quidem candidis, non plumis, vestitos, nomen traxit. Ei magnitudo columbæ. Color hyeme candidus, æstate in candido cinereus. Longe non volat, sed Alpibus se tenet. Capta non vivit, nedum mansuescit. Caro huius avis sano palato est bona, ægroto salutaris.

AT AVES QUIBUS) De avibus ad partem noctu accedentibus. CAP. XII.

At aves, quibus oculi diurno spacio sunt hebetes, acres, acuti que nocturno.

B 4

inter.

*ad pastum
accedunt.*

interdiu latere, noctu ex latebris evolare, & ad pastum solent accedere, quas iccirco nocturnas appellant: quales sunt vespertilio, bubo, ulula, noctua, nycticorax. Verum hæ non solum in tenebricosis montium & rupium cavernis latent, sed etiam in cavis arboribus, in ædificijs desertis, sub tectis domorum magnificarum & templorum & turrium, quæ raro homines succedunt.

Vespertilio.

Vespertilio autem venatur culices & muscas, exedit pernas, aliasque carnes suillas de trabibus suspensas. Cæteræ aves nocturnæ persequuntur mures, hirundines, aves, scarabeos, apes, vespas, erabrones.

Bubo.

Sed *bubo* etiam capit lepusculos & caniculos. Ea omnium nocturnarum avium maxima ex sono, imò verò gemitu, quem edit, mihi videtur nomen invenisse. Caput habet magnum: corpus anseris magnitudine, breve tamen & quasi decurtatum ac colore varium: rostrum curvum, ungues aduncos, oculos grandes. Huic non multum dissimilis est *ulula*, sed minor: quæ item ex ululanti voce nomen hoc traxit.

Ulula.

Noctua.

Cum his duabus cognationem habent *noctua*, sed differunt voce. Nec enim

exim ululant, verum edunt sonum, *Noctuarum*
 quem Aristophanes *κρυπαλαί* nomina- *quatuor ge-*
 vit. Earum quatuor sunt genera. *U-* *nera. 1.*
 num, cui pluma aurium modo eminent:
 quod maximum est, & alio vocatur.
 Alterum eximij candoris in gutture & *2*
 ventre, alioqui candidis & luteis ma-
 culis alternis distinctum. Tertium par- *3*
 vum, quo, ut etiam sequenti, aucupes
 venantur aves. Quartum minus illo: *4*
 quod in rupibus saxisque versatur. Hoc,
 sicut & proximum, cinereis, & candi-
 dis maculis variat, item alternis.

Nycticorax autem, hoc est, corvus no- *Nycticorax.*
 cturnus, niger est, ut alterius generis
 corvus, sed eo plerunque minor. *At*
vespertilio, quae ex vespere, quo evolat, no-
 men hoc duxit, muri nonnihil similis *Vespertilionis*
 est, quare scitè scripsit Varro: Factus *descriptio.*
 sum vespertilio, neque in muribus pla-
 nè, neque in volucris sum. Alas enim
 habet & volat, quod ei non convenit
 cum muribus: sed animalia parit, non
 ova, in qua re cum volucrum natura
 non congruit, & foetus uberibus ad-
 motos lacte nutrit, cum volucres cibos
 conquirant undique, quos in os pullo-
 rum inferant. Præterea sunt ei den-
 tes, quibus carent volucres. Caput au-
 tem simile habet mæri vel cani: aures

plerunq; duas, raro quatuor: dentes serratos: corpus obscure fulvis pilis vestitum, rostrum tamen nigrum, item aures: alas duas, quæ ut draconis & piscis volantis, non ex plumis constant, sed ex membranis, & quidem nigris: in utraq; verò ala habet digitum, cui est unguis, caudam latam, & sicut alas, membranaceam, in qua duos pedes, quorum uterque quinos habet digitos uncis unguibus armatos, quibus in parietibus & rimis cavernarum adhærescit. Aut enim pendet, aut volat, aut jacer. Quia verò pedes non oriuntur ex corpore, sed ex cauda, ei esse traditur coxendix una. Vocem acutam ut mus non emittit, verum ferè ut catellus latrat. Geminos autem, ut Plinius, volitat amplexa infantem, secumq; deportat. Cauda & alis affixa dies aliquot vivit.

Quin etiam *Troglodite*, qui in Africa habitant: interdum: maxime verò meridie latent in suis specubus.

DE PRIMI GENERIS) Animantium, quæ in subterraneas cavernas succedunt, & in ijs menses aliquot gravi somno pressæ si-

ne cibo consumunt, quatuor
esse genera. C A P.

XIII.

De primi generis animantibus,
quæ noctu vel interdium in terræ caver-
nis delitescunt, dormiunt ve satis. Ab eo
ad secundi generis animantes, quæ cer-
to anni tempore, ut dixi, subterraneas
cavernas succedunt, & in eis gravi so-
mno pressæ menses aliquot, quasi mor-
tuæ sine cibo consumunt, ac usque ad
finem eum latent, dum tepore veris
humo excitatæ reviviscunt, & remini-
scuntur cibum, quem tanto tempore
oblitæ erant, sumere. Tametsi ex his
de quibus jam dixi, aliquæ sunt etiam,
ut omnis generis quædam bestię sunt,
in harum numero, ut suo loco dicam.
Hæ autem aut terrenæ sunt, aut volu-
eres, aut aquatiles, aut earum vita in
terra pariter & in humore.

*Animantes in
cavernis ter-
ræ multos
menses sine ci-
bo consumunt.*

SED TERRENAS) De ter-
renis quadrupedibus hyeme, aut
æstate latentibus, & primùm
de muribus Alpinis.

C A P. XIV.

Sed

Sed terrenas hic quoque primò persequar. Itaq; multæ quadrupedes hyemis aut æstatis tempore se in specus *Mures Alpini* condunt. Etenim *mures Alpini* autumnocavernas sub-*cavernas sub-*subeunt cavernas, in quibus æstate cubare consueverunt. Nam in eis ex foeno, straminibus, sarmentis exstruunt cubilia, in quibus totam hyemem usq; ad ver erinaceorum instar convoluti delitescunt & dormiunt. In una caverna plerunq; septem, aut novem, aut undecim, aut tredecim.

Murium Al-
pin. industria
& solertia.

Mira verò eis machinatio & solertia, cum foenum ac reliqua iam congregaverunt. Vnus enim humi stratus erectis pedibus omnib. jacet in dorso, in quem, tanquam in plaustrum quoddam, cæteri ea quæ congesserunt, conjiciunt, & sic onustum, cauda mordicus apprehensa, in specum trahunt, & quasi quodammodo invehunt: ex quo evenit, ut per id temporis detrito dorso esse videantur. Itaque posteaquam cubilia in specu straverint, ipsum aditum atque oscius sarmentis & terra obstruunt & obturant, ut tuti à ventorum vi, ab imbribus, à frigore esse possint. Tam autem arctè & graviter dormiunt, ut effossi & extracti non excitentur, antequam in sole expositi, vel ad ignem locati concaluerint. Hic

Hic mus cognomen ex Alpibus, in *Muris Alpini* quibus nascitur, traxit: color ei est, aut *descriptio*, fuscus, aut cinereus, aut rutilus: magnitudo ferè leporis, *muris* species ac figura, ex qua mus dicitur. Attamen mutilas habet aures & quasi decurtatas: priores dentes longos & acutos: caudam amplius duos palmos longam, pedes breves & villis superius referros: digitos pedum ursinis similes: ungues longos, quibus alte effodit terram: posterioribus pedibus non secus ac rursus ire solet, ac interdum ingredi bipes. Si cibi huic animati datur, eum in priores pedes sumit, ut sciurus: ut idem sciurus & simia erectus usq; eo in clunibus residet, quoad ipsum comederit. Vescitur non modo fructibus, sed etiã pane, carne, piscibus, jure, pulmento: cupidè v. lacte, butyro, caseo, quæ cum mandit, oris suctu sonitum sicuti porcellus edit. Multum dormit: at cum vigilat, semper aliquid agit, stramina, foenum, linteola, ralla, cubili suo importans: quibus os ita complet, ut nihil amplius capere possit: reliquum pedibus accipit. & trahit. Cum irritatus exarserit iracundia, acriter mordet.

Si quando inter se colludunt mures Alpini, ut catelli clamorem faciunt.

Cum

Cum è caverna montivagi egrediuntur ad pastum, ex eis unus aliquis remanet juxta illius aditum, quam potest diligentissimè & longissimè prospiciens. Is cum vel hominem, vel armentum, vel feram viderit, sine mora clamat: quo audito, undique omnes ad cavernam concurrunt. Eorum autem vox fistulæ acutæ & lædentis aures similis est: qua & mutationem aeris significant, & sibi quid adversi accidere. Dorsum valde pingue habent, quum cæteræ corporis partes sint macræ: quamquam hæc verè nec pinguitudo nec caro dici potest: sed, ut mammillarum caro in bubus, inter eas est medium quiddam. Illud ipsum utile est puerperis, & his quæ ex utero laborant: quibus etiam eorum prodest pinguitudo. Vigiliis præterea tollit.

Carnis murium Alpinorum usus.

GLIRES ETIAM) De glire
& sciuro. CAP. XV.

Glires in specubus latent.

Glires etiam hyeme non solum in cavis arboribus, de qua re supra dixi, sed in terræ latent specubus. Glirem autem Aristoteles ἐλεῖον nominat, cinereus ut Albertus scribit est, excepto ventre, qui albicat.

Ab eo differt bestiola paulo minor: quam

quam alij Græci hac de causa *καμψίγ- Sciuri appet-*
εγγ vocarunt, quod vertat & sursum ver- *lationes.*

tas inflectat caudam: aliqui verò *οπί-*
εγγ, quod cauda sua villis vestita &
 conferta, quasi flabello corpus soleat
 inumbrare: aliqui *μυώ οπίεγγ*, quod
 præterea similitudinem quandam ge-
 rat, speciemq; muris: sicut etiam Sciur-
 us Fennicus, qui non cauda, non figu-
 ra & linamentis totius corporis, non
 magnitudine, non moribus, sed solo
 colore differt à nostrate sciuro: nam in
 candido cinereus est, cum sciurus no-
 stras sit aut rutilus, aut niger: attamen
 in ea Sarmatiæ parte, quam hodie Po-
 loniam vocamus, invenitur, cui rutilus
 color mistus cinereo.

Sciurus Fen-
nicus.

Utrique autem sciuro, hoc est tam
 Fennico quam nostrati, duo inferiores
 dentes sunt longi: uterq; cum graditur,
 demissam caudam trahit: quum vesci-
 tur cibum in priores pedes, quibus ut
 mures utitur pro manibus, sumit: po-
 steriorib. & clunibus infistit: vescitur ve-
 rò faginis glandibus, castaneis, naucib; *Sciuri cibus.*
 avellanis, pomis, & similibus fructibus.
 Hyeme verò conis abietis, piceæ, tedæ,
 aliarumq; arborum. Utriq; verno tem-
 pore pariunt, & pullos, si quis manum
 in nidum immiserit, in alium, nam
 faciunt

*Gliribus pro
cibo somnus.*

faciunt plures, transferunt. Vtrorumque carnem renues comedunt: divites, quod gustatum sapore quodam ingrato commoveat, raro mandunt. Vtrique quamquam in arboribus versantur, se tamen hyeme non condunt. At gliribus, cum hyberno tempore latent, pro cibo somnus: atque per id temporis pinguescunt. Quare recte de glire scripsit Martialis,

*Tota mihi dormitur hyems, & pinguior in
Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.*

Eius autem caro dulcis.

Gliraria.

Etsi verò glires vivunt in sylvis, ut non immeritò de eorum penuria in Fundanio, vel De admirandis, Varro his verbis conqueratur, Glis nullus est in sylva mea: tamen veteres gliraria habebant. Quæ qualia debeant esse, idem Varro libro tertio De re rustica tradidit. Et hodie in quibusdam locis sylvestribus incolæ fodiunt tellurem, ut in eius cavernis glires inhabitare, & quando velint eos capere, & in cibo uti possint. Apud Romanos verò gliribus vivarijs in dolijs Fulvius Hirpinus instituit, ut Plinius scriptum reliquit.

MUS

MUS AUTEM PONTICUS)

De mure Pontico, Norico, Pan-
nonico, Sorice. CAP.

XVI.

*Mus autem Ponticus, quem hodie vocant
Hermelam, hyeme solum in cavis latec
arboribus, ut supra dixi. Est verò totus
nivis instar candidus, excepta cauda di-
gitum longa: ejus enim dimidia pars, &
quidem inferior, nigerrima. Huic ani-
manti magnitudo sciuri. Persequitur
mures & aves quibus vescitur. Ejus pel-
les in preciosarum numero habent: ut
etiam muris quem Lasicium vocant: is in ci-
nereo candidus est, nec duobus digitis
crassior.*

*Mus Ponti-
cus.*

*At mus Noricus, quem Citellum appellant, Mus Noricus.
in terræ cavernis habitat. Ei corpus ut
mustelæ domesticæ, longum & tenue:
cauda admodum brevis: color pilis, ut
cuniculorum quorundam pilis, cinere-
us, sed obscurior. Sicut talpa caret auri-
bus, sed non caret foraminibus, quibus
sonum ut avis recipit. Dentes habet
muris denticum similes. Ex hujus etiam
pellibus, quanquam non sunt preciosæ,
vestes solent confici.*

Subit etiam terræ cavernas *mus Pan-*

C

noni-

*Mus Panno-
nicus.*

Sorex.

*nonicus, cui color subviridis, species muste-
la, magnitudo muris.*

Sorex quoq; mensibus hybernis se con-
dit in terra, in quam cavernā ad pedum
tere trium altitudinem descendit: effo-
sus & in sole expositus, ut cætera ani-
mantes, quæ totam hyemem dormiūt,
sensim se movens evigilat: ei dodranta-
lis longitudo: color æstate rufus, fusco
nillus, autumno cinereus: aures, ut Pli-
nius scribit, pilosæ: candida caulis infima
parte scotosus: nec enim totam habet, ut
sciurus, pilis confertam & plenam: quin
etiam aurium pili sunt perexigui: hic
mus sylvestris arbores, sicuti glis & mus
Ponticus, & sciurus, scandit: semina pi-
rorum comedit, & nuces avellanas:
quare apud Germanos ex orilo nomen
invenit.

*Alia soricis
species.*

*At alter mus sylvestris sorice brevior est,
etenim semipedalis: color dorso & la-
teribus murinus, venter alb cat: is sub
fruticibus terram fodit ad duum pedum
altitudinem: inq; ultima cavernæ, ad
pedes quatuor longæ, parte congerit o-
mnis genus glandium, atq; nucleos cera-
forum & prunorum, aliorumq; fructu-
um, sed maxime nuces avellanas, & qui-
dem optimas: unde etiam ipse ab istius
generis nucibus nomen traxit: in caver-*

na ferè media nidum pilei instar ex foliis arborum facit, ut aqua, si quando ea stillaverit terra, extrinsecus defluat, ipse siccus intus in nido cubet: ad alterum etiam cavernæ latus habet foramen, per quod ex ea, cum avellanae nuces effodiuntur, effugere possit.

MUS AUTEM ARAN.) Mus minor araneus dictus, & major. CAP. XVII.

Mus autem araneus, veluti reliqui mures Mus araneus.
domestici, non latet in terra: qui ex eo, quod venenum morsu, sicut araneus, inferit, apud Latinos nomen duxit: apud Græcos vero, qui *μυγάλιον* vocant, ex eo quod magnitudine, ut Acrius, qui breviter eum describit, autor est, muris sit æqualis, colore mustilæ similis: hoc est in fasce subrufus, excepto ventre, qui ex cinereo albicat, rostellam habet longiusculum: in utraq; maxilla dentes in bifidos mucrones desinunt: quare animantes ab eo morsæ quadrifida vulnera accipiunt: ocellos habet minutulos & nigros: caudam brevem: & in ea brevissimos pilos: ejus morsus in calidis regionibus plerunque est pestifer, in frigidis non est:

*Quadrifida
vulnera mus
araneus infligit.*

Feles murem sed ipse divulsus, aut dissectus, & vulnere araneum non impositus proprio veneno medetur.

comedunt.

Mus major.

Hunc captum feles interimunt, ab eius veneno abhorrentes non mandunt: ut nec murem majorem: qui tamen etiam ipse hyeme non latet, tamen in valle Joachimica ex proximis domiciliis in cuniculos ingreditur, & in his versatur: alioqui hyberno etiam tempore in domibus nostris solet vagari: mole corporis mustelæ minimæ magnitudinem fere assequitur & exæquat: pilis est subnigris: cauda procera, nec admodum gracili nec prorsus nuda pilis.

AT IN TERRA) Mustelarum genera quinque; Item: Noerza.

P A C. XVIII.

Mustela domestica, visela.

At in terra latent aliquot mustelarum genera: nam plura sunt: est enim *mustela domestica*, quæ Græci γάλλω, Germani ex sono quem edit, viselam nominant. Ea plerumque est in dorso & lateribus rutila, raro subfulva: in gutture & ventre semper candida: qui nonnumquam tota candida reperitur, quamquam rarius. Corpus habet tenue, & in longius ductum: caudam brevem, primores dentes breves, non sicuti mus, longos, appetens est levi.

Catu-

Catulos nuper natos, quia ab hominibus & nonnullis aliis animantibus eis periculum metuit, singulis diebus ore prehensos alio transfert. Persequitur mures, depugnat cum serpentibus, sed ut à veneno tuta sit, prius edit rutam. Vbera vaccarum mordet, quæ quamprimum in tumore fuerint, mustelina pelle perfricata sanantur: Hæc mustela, si nostræ domi vivit, etsi habet suas cavernas, non diu ac multum se condit: si ruri, hyberno tēpore in specubus latet.

Secundum mustelarum genus Germani *Ustis* nominant, ex Græco vocabulo *Ustis*, quo erudita illa gens appellat *sylvestris mustela*, vestrem mustelam: id vero habitat in *Ustis* riparum cavernis, ubi lutræ & fibri more pisces captos comedit: & versatur in sylvis, ubiprehendit aves: in domibus, ubi gallinas: quare Plinius eam esse domesticam diceret: quarum sanguinem exugit: sed ne clamare possint, earum capita primo mordicus aufert. Atq; etiam earundem ova, quæ furari solet, ac multa in unum congerere, exorbet.

Aliquanto major est mustela domestica, brevior, sed crassior ea *sylvestri*, quæ *martes* vocatur: pilos habet inæquales & non unius coloris. Etenim breves subfulvi sunt: longi, nigri: qui sic ex mul-

eis corporis partibus eminent, ut distincta nigris maculis esse videantur: at tamen circa os est candida: cum graviter exarserit, male olet. Quocirca nostri vilissimum quodq; scorrum, & maxime foetidum, pellem hujus ictidis solent nominare.

3
*Martes in Saxo-
 xis.*
*SteinMar-
 ter.*

Tertium mustelae genus etiam sylvestre, in saxorum rimis & cavernis cubat, quod à Martiale *martes*, à Germanis *martarus* nominatur. Martialis versus hic est in libro decimo Epigram. ad Maternum.

Venatur capta Marte superbus adest.

Ei magnitudo felis, sed paulo longior est: crura verò habet breviora, itemq; breviores ungues. Totum ejus corpus pilis in fulvo subnigris vestitur, excepto gutture, quod candidum est. Hæc mustela, similiter atq; proxima, ingreditur domos & necat gallinas, earumque sanguinem exugit, & ova exorbet.

4
*Martes in ar-
 boribus.*
*Baum-
 Marter.*

Quartum mustela genus item sylvestre, in arboribus vitam vivit, quod etiam vocabulo martis appellatur. Ea mustela sylvas insolenter & raro deserit: atq; in hoc differt à proxima superiore mustela: & insuper quod guttur ejus lutei sit coloris, & quod reliqui corporis pilus magis sit obscure fulvus.

Hujus

Hujus duo genera quidam esse cer-
sent: unum quod in fageis sylvis versa-
tur: alterum quod in abiegnis, atque id
sanè est aspectu pulchrius.

Quintum mustelarum genus omnium pul-
cherrimum & nobilissimum est, quod
Germani *Zobelam* vocant: in sylvis, ut
martes, de qua jam dixi, degit, ea paulo
minor, tota tamen obscure fulva, præ-
ter guttur, quod habet cinereum. Mu-
stelæ horum trium generum bonitate
cæteris omnibus eo magis præstant,
quo plures pili candidi cum fulvis per-
mixti fuerint. *Zobelina* autem pelles præcisi-
majoris sunt, quam panni auro texti. Ete-
nim comperi optimas quadraginta nu-
mero, tot enim uno fasciculo colligari
& unâ vendi solent, plus quàm milibus
nummum aureorum venisse.

Zobela.

Omne autem mustelarum genus *Mustelarum*
incitatum grave quiddam olet, sed ma- *odor gravis.*
xime id, quod Germani *Ulfis* appellat:
omnis præterea *mustela stercus aliquantum*
redolet muscum.

Noerza autem, quæ item in sylvis ver-
satur, magnitudine est martis: pilos
verò habet æquales, & breves, atq; co-
lore ferè similes lutræ pilis: sed no-

Noerza.

erzæ pelles longè lutzæ pellibus antecellunt: atq; hæ etiam præstant, si pili candidi cum reliquis fuerint misti. Reperitur hoc animal etiam in vastis & densis sylvis quæ sunt inter Sævum & Vistulam. Etsi verò mustelæ omnes nec hybernis latent mensibus. neq; subeunt terram, tamen earum formas expressi singulas, quod id, ut arbitror, rerum naturalium studiosis utile sit futurum.

AT VIVERRA) De Viverra,
Criceto, & Vormela.

CAP. XIX.

Viverra.

At viverra quæ cuniculos ex specubus exturbat, paulo major est mustela domestica. Color ei plerumq; in albo buxeus. Audax hoc animal & truculentum, ac omni ferè animantium generi infensum atq; inimicum natura sanguinem earum quas momorderit ebibit, carnem non fermè comedit.

Cricetus.

Istius fermè ferocitatis est etiam agri vastator & Cereris hostis hamester, quem quidam Cricetum nominant: incolæ Palestinæ quondam Græcè ἀγρομῦν vocarunt: & quidem iccirco quod generis & murini sit, & ursini, cum erectus posterioribus pedibus insistit ob ventris nigrorem esse videatur: existit iracundus

duſ & mondax, adeo ut ſi eum eques incaute perſequatur, ſoleat proſilire, & os equi appetere: & ſi prehenderit, mordicus tenere. In terræ cavernis habitat, non aliter atq; cuniculus, ſed anguſtis: & idcirco pellic, qua parte utrinq; coxam tegit: à pilis eſt nuda.

Major paulo quam domeſtica muſtela exiſtit: pedes habet admodum breves. Pili in dorſo color eſt fere leporis: in ventre niger, in lateribus rutilus. Sed utrinq; latus maculis albis, tribus numero diſtinguitur. Suprema capitis pars, ut etiam cervix: eundem, quem dorſum, habet colorem, tempora rutila ſunt, guttur eſt candidum: caudæ, quæ ad tres digitos tranſverſos longa eſt, ſimiliter leporis color. Pili autem ſic inhærent cuti, ut ex ea difficulter evelli poſſint. Ac cutis quidem facilius à carne avellitur, quæ pili ex cute radicitus extrahantur. Atq; ob hanc cauſam & varietatem pelles ejus ſunt precioſæ.

Multa frumenti grana in ſpecum congerit, & utrinq; dentibus, malas enim amplas habet atq; laxas, mandit. Quare noſtri hominem voracem hujus animantis nomine appellant, tanquam ſciurus prioribus pedibus tum aures & os demulcet, tum cibum ſumit: inq; eos

erectus, posterioribus & clunibus insi-
stens edit. Ager Toringiæ eorum ani-
malium plenus, ob copiam & bonita-
tem frumenti, neq; Misena eorum ex-
pers est: nam in tractu Pegano & Li-
psiano reperiuntur.

Vormela.

*Criceto minor est Vormela, & magis va-
ria. Etenim præter ventrem, qui item
niger est, totum corpus albis, subluteis,
rutilus, obscure fulvis, maculis decora-
tur. Cauda etiam, quæ longa sesquipal-
mum, habet pilos cinereos cum candi-
dis permistos, sed extrema parte nigros.*

HACTENUS DIXI De Hy-
strice. CAP. XX.

Hactenus dixi de murium & mu-
stularum ac cognatorum animalium
generibus, quorû maxima pars succedit
cavernas subterraneas: *nunc de Hystrice di-
cam*, qui item in specus secedit, sed æsti-
vis, ut Albertus scribit, mensibus: idq;
facit contra morem cæterarum ani-
mantium.

Hystris.

Eum Græci quidam *ἀναρθόχοιρον*
vocant, quod & similitudinem gerat
speciemq; porci bimestris, & spinis eri-
nacei instar hirsutis sit: at tamen caput
habet leporino similis: aures humanis,
pedes ursinis. Iuba ei est superiore par-

tee-

re erecta & priore cana, tubercula cutis, quæ ex utraq; oris parte sunt, setas longas & nigras continent ex eis natas: quin reliquæ etiam setæ sunt nigrae. Primæ spinæ à medio oriuntur dorso & à lateribus, sed longissimæ à lateribus, sed potissimum à superiore eorum parte. Quæ singulæ partim nigrae, partim candidæ sunt: longæ duos, vel tres, vel quatuor palmos, quas, si quâdo libitum fuerit, ut pavo caudam erigit, ingressurus in caveam demittit: irritatus iracundia cum curem intendit, missiles in ora urgentium canum infigit, aut tanto impetu jaculatur, ut in ligno figat. Dentes, ut lepus, quatuor habet longos, duos superiore parte, & duos inferiore.

Noctu vigilat, interdium dormit. Vescitur pane comminuto, pomis, pyris, rapis, pastinacis, bibit aquam, sed cupidè vinum dilutum. Hoc animal gignit India & Africa, unde ad nos nuper allatum est.

VRSI PRÆTEREA) Vrsi, quomodo, & cur se in latebras conjiciant, Eorumq; sævitia & bonitas. CAP.

XXI.

Vrsi

*Vrsi quomodo
& cur in la-
tebras se con-
jiciunt.*

Vrsi præterea se hyemis tempore in specuum latebras, quas locus ipsis supeditat, conjiciunt: quòd si nullas supeditet, eas prioribus pedibus pro manibus usi, faciunt ex ramis & fruticibus congestis & ita constructis, ut non recipiant imbres, in quæ latibula supini irrepunt. Timent enim de suis vestigiis, quòd in solo impressa eos venatoribus prodant.

*Femine diu-
tius latent,
quam mares.*

Mares autem quadraginta dies, fœminæ quatuor menses se occultant latebris: quo tempore candidam informemq; carnem & pariunt, & lambentes sensim in propriam formant figuram: quod non ignoravit Ovidius qui canit:

*Nec catulus partu, quem reddidit visa recenti,
Sed male viva caro est: lambendo mater in artu
Fingit, & in formã, quã tam capit, ipsa reducit.
Abditi primum jacent & arctius dor-
miunt ad dies quatuordecim, multumq;
tam gravi somno fiunt pingues deinde
resident, & priores pedes sugentes vi-
tam ducunt.*

Ex lambulis verò rursus prodeunt vere mares valde pingues, fœminæ non item, quod pepererint eo tempore, alvum attrictam solvunt aro herba devorata.

Et si

Etsi verò ursi sunt avidissimi cædis, *Ursæ non ita*
 tamen ursæ in homines si prostraverint *seviunt ut*
 se, & os ad terram verterint, ac aerem *ursi.*
 spiritu non duxerint, nullam adhibent
 savitiam: sed eos tantummodo odoran-
 tes, tanquam mortuos, quos odisse exi-
 stimantur, relinquunt: ursi autem ho-
 minibus nostris noti sunt: multos enim
 regiones frigida gignunt, & quidem *Ursi aut fuscæ*
 fuscas aut nigros: quorum duo sunt *sunt aut ni-*
 genera, magni & parvi: hi facilius arbo- *gri.*
 res scandunt, & in tantam magnitudi-
 nem, in quantam illi, nunquam cres-
 cunt. Vtriq; comedunt carnes, mel, fru-
 ctus arborum, herbas. Mysia verò al- *Albi ursi.*
 bos urfos gignit, qui pisces, ut lutra &
 fiber, capiunt.

LATET ETIAM IN TERRA
 De Lacerta, Chamæleone & Stel-
 lione. CAP. XXII.

Latet etiam in terra hybernis mensibus la-
certa: quanquam fuerunt qui negarent
 eam semestrem vitam excedere: reliquis
 autem anni temporibus, plerunq; in ru-
 betis & spinetis solet versari: ei qua-
 drupedi lingua bifida & pilosa: pedes
 humiles: verno tempore viridis color:
 æstivo non nihil pallidus.

Latet

Lacerta. Latet lacerta Chalcidica, ex ærei
Lacerta Chal coloris lineis, quibus tergum ejus di-
cidica seu stinguitur, nominata. Eadem *seps* vocatur,
seps. quod vulnus, si quem momorderit, pu-
 trefcat, & sanie malè olente soleat ma-
 nare: à lacerta viridi non corporis figu-
 ra differt, sed colore tantum.

Lacerta aqua Latet lacerta aquatilis, cujus vita est in
tilis. aqua & in terra, sed crebrius in aqua.
 Gignitur in lacunis opacis, quæ in pin-
 gui solo sunt, & in quibusdam mœni-
 um fossis. Parva est, & hanc præterea
 habet ab aliis lacertis in colore dissimi-
 litudinem, quod ipsa vel cinerea sit, vel
 in cinereo fusca. Testudinis aut sala-
 mandræ instar tardius ingreditur. Irrita-
 ta si exarserit, elata, & quodammodo
 inflata, rectis pedibus insistit, & terribi-
 lis oris hiatu acriter oculis intuetur e-
 um, à quo fuerit lacessita: manatq; sen-
 sunt lacteo & viroso sudore usq; dum
 tota fiat candida. Imposita sali caudam
 movet ac effugere conatur: nam eum
 quia valde mordet, non potest ferre:
 statimq; moritur: cùm alioqui verbe-
 rata diu vivat.

Chamæleon. Latet chamæleon, in India & Africa na-
 tus: cujus, ut Aristoteles scribit, corpus in
 lacertæ figuram est formatum. Ejus ve-
 rò, ut piscium, & latera deorsum ducta
 & di-

& directa cum ventre junguntur, & spina lateribus imminet. Facies simillima simiæ, quam Cebum vocant. Cauda prælonga, quæ in tenue desinit, & lori modo permultis implicatur orbibus. Quam steterit, altius quàm lacerta abscedit à terra. Crura non aliter ac lacerta inflectit: singuli ejus pedes divisi sunt in binas partes: quæ talem inter se habent situm, qualem pollex ad reliquam manus partem ei oppositam. Quin etiam hæ ipsæ partes singulæ paululum in digitos quosdam divisæ sunt: priorum quidem pedum interiores tripartito, exteriores bipartito: posteriorum verò interiores bipartito, exteriores tripartito. Digni præterea unguiculos habent similes unguibus animantium, quibus sunt adunci. Totum corpus crocodili instar asperum. Oculi in recessu cavo positi prægrandes, rotandi, obducti cute simili reliqui corporis cuti: in quorum medio exigua relicta est regio, qua videt: eam nunquam cute operit. Oculum vertat in orbem, & aspectum quoque ver-

Chamaleon
sus refert, atque ita quod vult, cernit. *nunquam o-*
Mutat colorem inflatus: cum aliàs *culos operit,*
niger à Crocodili colore non multum diff:rat: & ut lacerta, pallidus sit,

nigris

nigris tamen, ut pardus, maculis est varius. Fit autem mutatio coloris totius corporis. Nam & oculorum & caudæ color non aliter ac reliqui corporis mutatur: motus eius, ut testudinis, admodum tardus est. Palescit cum moritur, & vita defuncto idem color insidet. Gulam & asperam arteriam eodem situ continet quo lacerta. Carnem nusquam habet nisi in capite & maxillis, cætera membra carent ea. Exiguæ verò carunculæ sunt maxillis & caudæ, qua parte corpori est agnata. Sanguinem tantummodo habet in corde, in oculis, in loco cordis superiore, & in venis hinc ductis: atq; in his quidem perpaucum. Cerebrum paululum supra oculos positum, & cum eis continens est. Cute autem oculorum exteriori detracta complectitur quiddam, quod velut annulus æneus tenuis pellucet. Membranae multæ ac robustæ & quæ multo præstant his quæ cæteris sunt, distribuuntur in totum eius corpus.

*Chameleon
caret liene.*

Totus dissectus diu spirat, quòd exiguus admodum motus adhuc in ipso insit corde. Cum omnes corporis partes contrahit, tum vel maximè costas. Lienem qui conspici possit, nusquam continet. Aura verò perhibetur aliunde Ovi-

de Ovidius non modo dulcis, sed etiam doctus poeta:

*Id quoque quod ventis anima' nutritur & aura,
Protinus assimilat, tetigit quoscunque colores.*

Stellio etiam latet, figura similis est lacertæ, natura chamæleonti: nam rore tantum vivit, & præterea araneis & melle. Eum Nicander ἀσπάλαβον, Aristoteles ἀσπάλαβότιον nominat. Etenim illius tergum guttis stellarum instar lucentibus pictum: ex qua re etiam apud Latinos nomen invenit: atque hoc differt à lacerta. Idem γαλεώτης à Græcis vocatur. Ut anguis exiit vere membranam hybernæ tanquam senectutem: eamque nisi præripiatur, devorat.

Stellio similis
lacerta.

Quem momorderit stellio, stupor opprimit. In Græcia est venenatus & pestifer, in Sicilia innocens. Adversatur scorpionibus: vitam agit in sepulchris, in cameris, in locis ostiorum & fenestrarum: inclusis in vitro vitam sine ullo cibo supra semestrem spacium ducere potest: ejus oculi tantummodo intumescunt, mali præterea nihil tum patitur.

LATET PRÆTEREA) De Salamandra, scarabeis & gryllis.

Item, de Salamandra.

CAP. XXIII.

D

Latet

Salamandra.

Latet præterea hybernis mensibus *salamandra*. Etenim hoc anno iu Februario Snebergi maxima vis salamandarum ex vicinis locis collecta, agglomerataq; in ultima cuniculi cuiusdam, quondam in Molebergum montem acti, tunc verò instaurati, parte fuit reperta. Et proximo anno in Novembri *salamandra* viva ex fonte finitimæ sylvæ per fistulas in hoc oppidum influxit. Pluviæ autem & subsequens serenitas *salamandras* excitant ex venis, venulis, commissurisque saxorum, hanc quadrupedem, cui item lacertæ figura, Germani, quia propter crura brevia tarde graditur, Græco nomine *μόλυβω* appellant. Caput ei magnum, venter lutei coloris, ut etiam ima caudæ pars: reliquum corpus totum alternis maculis nigris & luteis quasi stellatam distinguitur. Propter frigus ignem, nō aliter ac glacies, extinguit: quo modo etiam ova serpentium in ignem camini coniecta, flammam solent extinguere: attamen tam ipsa ova quam *salamandra* comburuntur. *Salamandra* autem irritata saniem evomit lacteam: huic animali nec masculinum nec foemininū genus falso putant esse.

*Salamandra generatio.**Salamandra ignem extinguit.**Testudo terrestris.*

Testudo etiam terrestris totam hyemem in terra latet, atque gravi somno pressa

tem.

tempus sine ullo cibo traducit.

Scarabei deniq; rutili, & grylli, qui potissimum noctu strident, aridam fodiunt terram, ut in ejus cavernis cubent æstate: grylli domestici etiam hyeme. Nam scarabei ante autummum, imò prius intereunt quam tota æstas effluxerit: grylli agrestes ante hyemem, ut etiam aranei nigri, qui similiter habitant in terræ rimis.

At scolopendra in truncis arborum, aut in lignis supra terram locatis, aut in palis terræ infixis, unde nomen invenit, cum putrescunt, & gignitur & vivit: quibus amotis aut commotis egreditur: alias plerunq; solet latere. Pennis caret, sed plurimos habet pedes: quocirca eam ex Latinis alii multipedam, alii centipedam, alii millipedam vocarunt: si quando repit, partem corporis mediam tanquam arcum intendit: si bacillo aliove re tangitur, se contrahit, Color ei æneus, corpus tenue, nec valde latum, longum verò tres digitos, aut summum quatuor.

JAM VERO IN VOL.) De Volucris sese occultantibus.

CAP. XXIII.

Id in volucris, quæ se condunt, hirūdines ripariæ sūt. Etenim plures numero inter se nexæ

D 2

hyber-

*Hirundines
riparies.*

hybernis mensibus latēt in ripis flumi-
num, lacuū, paludum, & in litoribus ac
scopulis maris: unde accidit, ut piscato-
res interdum ita inter se iūctas ex aquis
extrahant. Dictæ autem sunt ripariæ,
quòd soleant ripas excavare, & in eis ni-
dos construere ac latere: has Græci &
εἰποδες vocant, non quod sine pedibus
sint, sed eorum careāt usu: & *κυψέλους*,
quòd ova pariant & excubent in cistel-
lis longis, ex luto fictis: quibus aditus
sit angustus, ut omni anni tempore bel-
luas & homines vitare, hyeme à frigo-
ribus tutæ esse possint.

Hoc differunt ab hirundinibus tam
agrestibus quàm domesticis, quod tibias
habeant hirsutas. Hæ, inquit Plinius,
sunt quæ toto mari cernuntur, nec un-
quam tam longo naues, tamq̃; continuo
cursu recedunt à terra, ut non circum-
volitent eas apodes. Cætera genera re-
sidunt & insistant, his quies, nisi in ni-
do nulla: aut pendent, aut jacent.

Hyeme etiam in cavernis montium,
etsi non in his solis, latent vespertilio-
nes, bubones, ululæ, noctuæ, hirundi-
nes, sturni, palumbes, turtures,
merulæ, turdi, alaudæ, upu-
pæ: de qua re suprâ
dixi,

Jam

JAM EX AQUATILIBUS.)

Aquatiles animantes ubi & quomodo vel hyeme vel æstate se condunt. CAP.

XXV.

Iam ex aquatilibus quæ latent genere, Aquatiles a-
quædam hyeme, quædam æstate con-
dunt se, vel in cæno, vel in arena: & ita
quidem se in ijs condunt: ut reliquum
condentes.
 corpus totum tegatur, os sit liberum.
 Hybernis mensibus hi pisces condunt
 se, primadix, hippurus, coracinus, mu-
 rena, orphus, conger, turdus, merula,
 perca, thynnus, raia, & omne genus car-
 tilagineum, cochleæ. Æstivis verò men-
 sibus condit se glaucus, asellus, aurata.
 Tricenis diebus circa canis ortum pur-
 pura, buccinum, pecten, delphinus.

JAM IN NUMERO ANIMANT.)

De animantibus, quarum vita
 est in terra pariter & in hu-
 more, & primum de
 Crocodilo.

CAP. XXVI.

Iam in numero animantium, quarum vita
est in terra pariter & in humore, latet hyeme
lacerta aquatilis, de qua supra dixi.

Quarundam
animantium
vita in terra
pariter & in
humore.

D 3

Croco. humore.

Crocodylus quoq; specum ejusdem hyemis vitandæ causa succedit, & in eo quatuor latet menses. Frigus adeo molestè patitur, ut etiam, cum non soleat latere, interdum in terra versetur: in aqua noctu. Vivus in Europam raro nunc affertur: sed mortuum sæpe pharmacopola in officinis suis de trabe suspendunt. Plinius ejus figuram & naturam diligenter est persecutus: quadrupes malum, inquit, & terra pariter ac flumine infestum. Unum hoc animal terrestre linguæ usu caret: unum superiore mobili maxilla imprimit morsum, aliàs terribile pectinatim stipante sedentium serie. Magnitudine excedit plerunq; duodeviginti cubita. Parit ova quanta anseres, eaq; extra eum locum semper incubat prædivinatione quadam, ad quem summo auctu eo anno egressus est Nilus. Nec aliud animal ex minori origine in majorem crescit magnitudinē. Et unguibus hic armatus est, & contra omnes ictus cute invicta.

*Trochilos rex
avium in
Italia.*

Hunc saturum cibo piscium & semper esculento ore in litore somno datum, parva avis, quæ trochilos ibi vocatur, rex avium in Italia, invitat ad hian- dum pabuli sui gratia, os primo ejus ad- sultim repurgans, mox dentes, & intus
fau-

fauces quoq; ad hanc scabendi dulce-
 dinem quam maxime hiantes: in qua
 voluptate somno pressum conspiciatur
 ichneumō, per easdem fauces, ut telum *Ichneumon*
 aliquod, immissus erodit alvum. In eo *Crocodili al-*
 erat major pestis quam ut uno esset ejus *vum erodit.*
 hoste natura contenta. Itaq; & delphini
 immeantes Nilo, quorum dorso, tanquā
 ad hunc usum, cultellata inest pinna, a-
 bigentes eos præda, ac velut in suo tan-
 tum amne regnantes, alioquin impares
 viribus ipsi, astu interimunt: in ventre
 mollis est tenuisq; cutis crocodilo, ideo
 se ut territi immergunt delphini, sub-
 euntesq; alvum illa secant spina.

Quin & gens hominum est huic belluæ ad-
 versa in ipso Nilo: Tentyritæ ab insula *Tentyritæ*
 in qua habitat appellata. Mensura eo-
 rum parva, sed præsentia animi in hoc
 tantum usu mira. Terribilis hæc contra
 fugaces bellua est, fugax contra inse-
 quentes: sed adversum ire soli hi au-
 dent: quinetiam flumini innatant, dor-
 soq; equitantium modo impositi, hian-
 tib9 resupino capite ad morsum, addita
 in os clava, dextra ac læva tenetes extre-
 ma ejus utrinq;, ut frenis in terram a-
 gunt captivos. Ac voæ etiam sola territos
 cogunt evomere recentia corpora ad
 sepulturam: itaq; ei uni insulæ crocodi-
 li non

li non adnatant, olfactuq; ejus generis hominum, ut Psyllorum serpentes fugantur: heberes oculos hoc animal dicitur habere in aqua, extra acerrimi visus. Quidam hoc unum quandiu vivat, crescere arbitrantur: vivit autem longo tempore.

LATENT ETIAM HYB.)

De ranis, & rubeta seu bufo-
ne ejusq; generibus.

CAP. XXVII.

*Rana hyeme
latent.*

Rana viridis.

Latent etiam hybernis mensibus in terra ranæ omnes, exceptis temporariis istis minimis, quæ pallent in cæsis, & reptant in vis & litoribus. Hæ enim, quia non ex semine, quod effundunt mas & fœmina, cum complexu venero junguntur, sed ex pulvere æstivis imbribus madefacto oriri videntur, diu in vita esse non possunt. Itaq; conditur viridis illa parva, quam Græci καλαμίτιον vocant, quòd in arundinetis agere consueverit: quanquam etiam arbores scandit, atq; in herbis vivit: & βρέξαιτα, quæ sono sui generis pluvias futuras prænunciet. Nec enim, ut Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine voce. Verno tempore sæpenumero videtur ex terra eminere media, media adhuc in ea latere. Con-

Conduntur virides ranæ, quæ ver-
santur in fluviis atque piscinis, & hæ
quidem vocales & edules sunt. Con-
duntur sublividæ & subcinereæ, quæ i- *Ranæ sublivida.*
tem in fluviis, lacubus, paludibus, lacu-
nis vivunt: hæ partim vocales & edu-
les sunt, partim mutæ & non eduntur:
quas hybernis mensibus in terra latere
argumento est, quod verno tempore
non tantum earum fœtus conspiciantur
in lucanis, sed ipsæ veteres etiam ranæ.
Quare verum non est, quod scri-
bit Plinius, mirumq;: semestri vita re-
solvuntur in limum nullo cernente, &
rursus vernis aquis renascuntur, quæ
fuere natæ: perinde occulta ratione,
cum omnibus annis id eveniat.

Fœtus autem earum sunt primo car- *Fœtus ranarum.*
nes parvæ, rotundæ, nigræ, dein oculis
tantum & cauda insigens: quas Nican-
der, quia caudam movent, *μολουρίδιας*,
Aratus quia rotundæ, *γυρίνας*, alii Græ-
ci *βατραχίδιας*, quasi dicas, ranunculos,
nominant: quorum postea figurantur
pedes, priores ex pectore, in posteriores
finditur cauda.

Conduntur præterea ranæ pallidæ *Ranæ pallida.*
in hortis agentes, que non comeduntur,
& mutæ sunt.

D 5

Con-

*Rana rubeta.**Bufo.*

Conditur deniq; rana rubeta, quæ ex rubis, sub vepribus enim versari solet, nomen invenit: eam Poeta bufo- nem, Græci *Φρῶν* vocant. Duo ejus genera, altera terrena, quæ in domibus & vepribus agit: altera palustris, quæ sui generis vocem edit. Vtraq; venenata est, utraque, si bacillo sæpius verberetur, inflato corpore virus primò è circumibus exprimit longius, deinde sudat: cupis sudoris lactei guttæ admodum gravis & putidi sunt odoris: ac cùm occiditur, ferè opii: occiditur autem difficulter. Rana rubeta mulieres veneficæ quoniam ad veneficia sunt usæ.

MUS QUOQUE AQUAT.)

De mure aquatili, cancro fluviatili, & Scorpio. CAP.

XXVIII.

Mus aquatilis

Mus quoq; aquatilis hyeme latet in ripis fluminum & rivorum, quos incolit. Eæ magnitudo ferè muris sylvestris: mordet sæpe manus piscatorum, cùm ex foraminibus riparum cancos fluviatiles extrahunt. Vorat pisciculos parvos, quales sunt gobiones fluviatiles, & alburni: vorat fœtus lucii, salaris, barbi, aliorumq;: quocirca ubi magna vis id genus murium nascitur, rivis vastitate solet inferre.

Can-

Cancer etiam fluviatilis succedit ripas, & Cancer fluvi-
in eis hyeme latet, æstate plerumq; ver- *atilis.*
fatur. At scorpins, quem Germania tan- *Scorpius.*
 tummodo importatum novit, in terra
 non latet: quanquam in parietibus, &
 sub lapidibus.

JAM DENIQUE IN SERP.)
 De serpentium generibus, & pri-
 mum de Vipera, Dipsade &
 pretere. CAP.

XXIX.

Iam deniq; in serpentium genere,
 qui maxima ex parte terreni sunt, *vipera, Vipera.*
 quam Græci *ἐχιδνῶν* vocant, hyeme su-
 bit saxa. Ea longa est circiter cubitum,
 & maculis in cinereo fuscis plena. Pri-
 mō intra se ova parit: dein his exclusis
 vivas animantes: nec tamē ipsa catulos
 singulos, ut Nicander & Plinius scribūt,
 diebus singulis parit viginti numero:
 nec cæteræ tarditatis impatientes per-
 rumpunt latera occisa parente: sed ut
 nobis serpentiū speculatores affirmant,
 uno eodemq; die catulos plerunque un-
 decim, plures interdum parit: & qui-
 dem eis superstes vivit. Nec verò etiam
 cum viperæ commiscant corpora, sibi
 circumvolutæ, fœmina maris caput in-
 sertum in os, ut idem Plinius scribit, ab-
 rodit voluptatis dulcedine. Non

*Vipera non
 perrumpunt
 latera paren-
 tis.*

Non autem mas modo, verum etiam
fœmina natura brevem & quasi muti-
lam habet caudam, non ut pleræq; aliæ
serpentes longam: sed differunt inter
se: etenim fœminæ caput est latum,
maris acutum. Cùm hic mordet ac vi-
rus evomit, apparent vestigia duorum
dentium acutorum: cum illa, plurium.

*Vipera lac
appetit &
Vinum.*

Vipera non lac modo, sicuti serpen-
tes cæteri, appetit, sed etiam vinum: un-
de eam Galenus in lagenam vino refer-
tam irrepsisse scribit, & vinum, in quo
demortua fuit, potum elephantia se la-
boranti remedium fuisse.

*Adversus Vi-
peræ morsum
remedia.*

Contra ad viperæ morsum multa
faciunt, sed maximè taxi arboris suc-
cum facere, Claudium Cæsarem edicto
proposito Romanos admonuisse Sueto-
nius scriptum reliquit.

Dipsas.

Minori autem viperæ dipsas est assi-
milis: quæ cùm alba sit, ejus caudam
duæ nigræ distinguunt lineæ: à se ictum
inexplebili siti enecat, ex quo nomen
hoc duxit: quin ipsa multum sitit: quo-
circa immoderato potu onustæ umbili-
cus rumpitur, & gravius onus effundit:
hanc alii causonem, alii presterem vo-
cant: sed prester, ut corporis forma non
multum à dipsade differat, effectu dif-
fert: nam ictum extemplo sideratione

Prester.

qua-

quadam reddit immobilem ac mentē
alienum: mox pilis defluentibus cum
pruritu ac ventris solutione absumit.

CONDIT ETIAM SE) De
Cæcula, amphibæna, scy-
tale. CAP. XXX.

Condit etiam se in terra, sicuti cæ-
teræ serpentes ferè omnes, vel in saxo-
rum rimis cæcula: ex cæcitate apud
Germanos quoq; nominata: quam ea-
dem de causa Nicander $\tau\omega\phi\lambda\omega\pi\alpha$, alii
 $\tau\omega\phi\lambda\iota\upsilon\upsilon$ nominant: etenim caret oculis $\tau\omega\phi\lambda\omega\psi$
seu cæcula.

Color ei in luteo viridis, & valde
splendens: nunquam pede est longior,
nunquam digito crassior, ea sicut & vi-
pera, ut Columella scriptum reliquit,
sæpe cum in pascua bos improvide su-
percubuit, lacessita onere morsum im-
primit.

Quin amphibæna hebetes habet o-
culos: item parva est & tarda, sed bi-
ceps: quare alterutro capite, cum ei li-
bitum fuerit, progredi vel regredi po-
test: unde ei nomen impositum: den-
sæ cuti color insidet terræ, variis notis
destinctæ. Huic non dissimilis est figu-
ra scytale, sed pinguior: ei crassitudo
quæ manubrio ligonis, longitudo quæ
lumbrico: hæc cum verno tempore
exuvi-

Amphibæna.

Scytale.

exuvias posuerit, fœniculo, ut cæteræ serpentes, non vescitur: ex baculo nomen invenit.

TUM HYBERNIS) De natrice, calabrico serpente & bois.

CAP. XXXI.

Natrix.

χέρουδρον.

Tum hybernis mensibus in cava terræ vel loca saxosa ingreditur natrix à natando appellata: qua de causa à Græcis ex aqua ὕδρον nominatur & χέρουδρον, quòd & in terra & in aqua versetur. Nec assentior Lucano, qui chersydrum à natrice distinguit. Est autem infesta & inimica ranis: forma non differt ab aspide, sed colore, qui ei plerunq; incinereo candidus.

Calabricus
serpens.

Ex natricum genere videtur esse Calabricus serpens, etiamsi maculosus sit. Eum his versibus describit Virgil.

*Est etiam ille malus Calabrus in saltibus anguis,
Squammea convolvens sublato pectore terga,
Atq; notis longam maculosus grandibus alvum,
Qui dum amnes ulli rûpuntur fontibus, & dum
Vere madent udo terra, ac pluvialibus austris
Stagna colit, ripisq; habitans hic piscibus atram
Improbis ingluviem, ranisq; loquacibus explet.
Postquã exhausta palus, terræq; ardore dehiscunt
Exilit in siccũ, & flammantia lumina torquens
Sævit agris, asperq; siti atque exterritus astu.*

Ex

Ex natricum præterea genere sunt
boæ, in tantam, Plinio autore, ampli-
tudinem exeuntes, ut, divo Claudio
principe occiso in Vaticano, solidus in
alvo spectatus sit infans. Aluntur primò
bubuli lactis succo, unde nomen traxê-
re: sunt enim nihil aliud quam dome-
sticæ atq; vernaculæ natrices.

Boæ.

ASPIS AUTEM) De aspide,
& conjugis. CAP.
XXXII.

Aspis autem est longitudine quatu-
or pedum, crassitudine hastæ. Color eis
non unus: nam aliis squalidus, aliis vi-
ridis, aliis cinereus, aliis igneus: maxime
Æthiopicis. Oculi hebetes in tempori-
bus, & juxta supercilia carunculæ instar
calli eminent: quocirca quasi somnicu-
losa niectare non cessat, sed animantium
strepitu facile excitatur. Gignit eam
Ægyptus, Æthiopia, & cæteræ regiones
Africæ.

Aspis.

Conjugæ, utor Plinii verbis, ferme
vagatur, nec nisi cum compare vita est:
itaq; alterutra interempta, incredibilis
alteri ultionis cura: persequitur interfe-
ctorem, unumq; eum in quâolibet po-
puli agmine noticia quadam infestat:
pertrumpit omnes difficultates, permeat

Conjugæ.

172-

*Ichneumon
conjugam
interficit.*

spacia, nec nisi amnibus arcetur, aut
præceleri fuga. Huic ichneumon, qui
similis est mustelæ, maximè inimicus
est: itaq; non tantum ejus ova perdit,
sed ipsum etiam interficit: etenim mer-
git se limo sæpius, siccatq; sole: mox ubi
bi pluribus eodem modo se coris lon-
cavit, in dimicationem pergat: in ea
caudam attollens ictus irritos averfus
excipit, donec obliquo capite specula-
tus invadat in fauces.

*Aspidum tria
genera.*

Aspides autem Galenus in tria distri-
buit genera, in chelidonias, chersias,
ptyadas, à sputo cognominatas: quas
Cleopatra sibi admovit.

Aspis verò frigoris impatiens hyeme
inclusus atque abditus latet in arenis:
ut in cavis figis aut quercubus dryinos:
ex qua re nomen invenit: eam alii, ut
Nicander scribit, hydron, alii chelydron
nominant: est enim natrici, quod ad ca-
put attinet, similis, sed tergum habet ci-
neri coloris, crassitudo & longitudo ei
est mediocris anguillæ, graviter
olet: ranarum foetus, cauda
insignes persequitur: &
eā contra musca
magna.

AT

AT CERASTES EX) Dece- *Cerastes.*
 raste, Hæmorrhoo, sepedone,
 porphyrio, Cenchri,
 CAP. XXXIII.

At cerastes ex cornibus nomen tra-
 xit, quæ modo cochleæ instar gemina,
 modo quadrigemina gestat in capite: &
 quidem corporea: quorum motu, scri-
 bit Plinius, reliquo corpote occultato
 sollicitat ad se aves: alioqui in viperæ fi-
 guram est formatus. Color ei squali-
 dus: in frigidis tamen regionibus repe-
 ritur natrici similis figura & colore:
 quamquam raro in his reperiri soleat.
 In Africa in arenis & orbitis versatur:
 alibi plerunque in saxorum rimis, in
 quibus latet hyberno tempore.

Aristoteles colubros etiam Theba- *Colubri The-*
 nos tradit esse cornutos. *bani cornuti.*

Hæmorrhooos quoq; in saxorum ri- *Hæmorrhoo.*
 mis agit: ea ex profluente sanguine no-
 men invenit: nam cum aliquem mo-
 morderit, prima nocte sanguis erum-
 pit ex auribus, ex naribus, ex ore unâ
 cum sputo, ex vesica cum lotio, ex vul-
 neribus cum sanie: gingivæ præterea &
 caro quæ est sub unguibus, stillant san-
 guine, si quæ hæmorrhoois femina mo-
 morderit: est autem longa pedem, non

E

mul-

multum crassa: etenim paulatim in re-
nuem caudam definit; colore alias ci-
nereo, alias candēte. Ex fronte eminent
duo cornicula, item corporea: oblique
ac tardius serpit, & perinde strepit ac si
arundines transeat.

Sepedon.

Huic figura similis est *sepedon*, sed
corniculis caret, & contrarie serpit: co-
lor ei ruber: à putredine, quæ mox se-
quitur ejus morsum, nominatur.

Porphyrus.

Porphyrus verò, ut *Alianus* tradit,
palmi est magnitudine, capite candidis-
simo, reliqua purpureus, morsu innocu-
us, quippe qui dentibus careat. Inveni-
tur in Indiæ locis vadosis: captam cau-
da suspendunt, viventisq; ex ore deflu-
entem liquorem legunt in vasculis æ-
reis: alterum item ex jam defuncto li-
quorem nigrum similiter in altero vase
excipiunt: & hic quidem in esculentis
seu poculentis, cum grano selami datus
tabe lenta unius, vel etiam duorum an-
norum spacio paulatim enecat: ille mo-
re cicutæ statim absumit.

Acontias.

Acontias autem, quem Latini *jacu-
lum* appellant, ex arborum ramis se *ja-
culi* instar vibrat in animal, quod præ-
terierit: ex qua re nomen reperit: nec
verò solum desuper se vibrat in animal,
sed humi positus, si fuerit laceffitus,
jaculi

jaculi modo corpus intorquens eminus
petit adversarium.

Cenchris verò, quam Nicander *Cenchris.*
cenchrinen vocat, ex eo quòd crebris
maculis milii semini colore similibus,
sit interstincta, nomen invenit, de qua
Lucanus:

*Quam semper recto lapsurus limite cenchris
Pluribus ille notis variatam tingitur alvum,
Quam parvis tinctus maculis Thebanus ophites
Concolor exustis atque indiscretus arenis.*

AT BASILISCUS) De Basili-
lisco Dracone & teredine.

CAP. XXXIII.

At basiliscus ex eo nominatur, quòd *Basiliscus.*
ita veneno cæteris serpentibus præstet,
ut rex purpura & insignibus regis iis, in
quos dominatur, antecellit. Caput ei a-
cutum, & color flavus. Cyrenaica, in-
quit Plinius, hunc generat provincia,
duodecim non amplius digitorum ma-
gnitudine, candida in capite macula, ut
quodam diademate insignem: sibilo o-
mnes fugat serpentes: nec flexu multi-
plici, ut reliquæ, corpus impellit, sed
celsus & erectus in medio incedens, ne-
cat frutices: non contactos modo, ve-
rum & afflatos: exurit herbas: rumpit
saxa: talis vis malo est.

E 2

Credi-

Creditum quondam ex equo occiso
 hasta, & per eam subeunte vi, non equi-
 tem modo, sed equum quoque absum-
 ptum. Huic tali monstro, sæpe etenim
 enectum concupivere reges videre,
 mustelarum virus exitio est: adeo natu-
 ræ nihil placuit esse sine pari. Injiciunt
 eas caudis facile cognitis sola tabe: ne-
 cant illæ suo odore, moriunturq; : &
 naturæ pugnam conficiunt.

*Basiliscum ex
 ovis gigni.*

Basiliscum ex volucrum, quas Ægy-
 ptii vocant ibes, ovis gigni theologus
 Cassianus affirmat: vulgus ex ovo, quod
 gallus peperit, monstrose asserit nasci:
 qualis fuisse perhibetur is, qui Zuicæ a-
 liquot homines necavit suo veneno,
 qua de causa dominus cellæ, in qua e-
 rat, fores clausit, muroq; sepsit.

Draco.

Sequitur draco à videndo appella-
 tus, quod acrius cernat quam cæteræ
 serpentes, quocirca veteres eum the-
 sauris custodiendis præfecerunt: atque
 in ipsius custodia ædes sacras, adyta, o-
 racula posuerunt. Est autem ad aspe-
 ctum pulcher: etenim totus niger, præ-
 ter ventrem, qui subviridis, & carnem
 sub mento, a arbæ speciem præ se feren-
 tem, quæ felle tincta videtur esse. Pel-
 lis urriusque supercilii pinguis. Ipse
 præterea utrinque triplici dentium or-
 dine

dine decorus: nec tamen multum mordens. Pugnatur in aliis regionibus cum aquila, in Africa & India cum elephante. Nam in his sunt vicenium cubitorum.

Duplex ejus genus: unum terrenum, *Draco terre-* quod jam descripsi: alterum volucre, *nus & volans.* cui ut vespertilionis membranæ sunt alæ. Id ex vastitate Libyæ vento Africæ invehitur in Ægyptum Cicero scriptum reliquit. Unum habui longum sesquipedem, quo Ambrosiū Fibianum donavi: cui ferè color crocodili fuit: de hoc scribit Lucanus:

*Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones
Pestiferos ardens facit Africa, ducitis altum
Aera cum pennis, armenta q; tota sequuti
Rumpitis ingentes amplexi verberare tauros,
Nec tutus spacio est elephas, datis omnia letho,
Nec vobis opus est ad noxia fata veneno.*

Ut autem ex dictis serpentibus aliqui in calidissimis regionibus nulla anni tempore necesse habent latere, certe in arenis & rimis saxorum solent cubare.

Serpit etiam teredo, caret enim non modo pennis, verum etiam pedibus: sed ea cui color æneus sub lignis patridis & nascitur & latet, ac plerumq; juxta scolopendram invenitur. Crassitudo ipsi

E 3

est

Teredo.

est minimæ pennæ anserinæ, qua utimur, cum scribimus: longitudo scolopendræ, sed teres est.

HACTENUS DE ANIMANT.)

De animantibus subterraneis propriè sic dictis, quæ perpetuò in terra occultè latent: & primum de iis quæ in terra sicca vivunt. CAP.

XXXV.

Animantia in terra perpetuò occultè latentia.

Hactenus de animantibus, quæ in terra latent, aliquo anni tempore: nunc dicam de subterraneis propriè vereq; sic dictis, hoc est, de his quæ intra terram gignuntur, & semper ferè sub terra, quasi defossæ vivunt.

Hæ autem ipsæ partim in terra sicca, partem in humida, vel in aquis subterraneis vitam agunt.

Primi generis sunt talpa, mus, rana venenata, spondylis, ascarides, lumbrici, cochleæ cavaticæ: alterius, pisces subterranei: quas animantes singulas persequar: & primò quidem talpam. Ea quadrupes est non multum dissimilis muri, cæca tamen: quanquam oculorum

Talpa.

rum

rum effigies, scribit Plinius, inest, si quis prætentam detrahat membranam, quæ non est pilis vestita: liquido audit etiam obruta, extracta ex terra, quam in arvis, magis verò in pratis & hortis, passim egerit, diu non potest vivere: crura habet brevia, quare tarde graditur: digiti, qui in prioribus pedibus sunt quini, in posterioribus quaterni, omnes acutis unguiculis, quibus terram fodit, armantur: pilos autem habet nigrore splendido insignes: qui catulis earum sunt albi. Vescitur ranis, etiam venenaris, lumbricis, radicibus frugum & herbarum: ex carum pellibus pileoli & cubicularia fiunt stragula.

Sequitur mus subterraneus, quem alii Mus Subter-
agrestem vocant. Servius à Cicerone *aneus.*
nitedulam putat nominari. De hoc
Virgilius:

*sæpe exiguus mus
Sub terris posuitq; domos, atque horrea fecit,
Aut oculis capti fodere cubilia talpæ,
Inventusq; cavis bufo, & quæ plurima terræ
Monstra ferunt.*

Duplex autem est, minor scilicet & major, ille non multo major existit domestico mure minore: hic non multo minor domestico mure majore: quin caudam ut ille longam habet ac crassam. Corrodit, imo exest, planeq; interdum consumit radices lupuli, pastinacæ, rabi, & reliquorum leguminum. Vastat messes: verum ea pestis non semper in terra latet, sed nonnunquam egreditur, etsi rarius.

Rana Venenata.

Contrà rana venenata, quam metallici nostri ex ignis colore, qui insidet ei, *πυρίσφρωον*, suo tamen vocabulo nominant, in saxis perpetuo quasi condita & sepulta latet. Altius intra terram gignitur, & reperitur modò in venis, venulis, saxorum commissuris, cum hæ excavantur: modo in saxis ita solidis, ut nulla foramina, quæ videri possint, appareant, cum cuneis dividuntur. Quo sanè modo & Snebergi & Mannisfeldi fuit inventa. Ea ex subterraneis cavernis elata in lucem primò turget ac inflatur, mox de vita decedit: talis etiam rana crebrius reperitur in Galliis Tolosæ, in saxo arenaceo rubro, candidis maculis distincto, ex quo molæ fiunt: quocirca id genus saxa omnia, priusquam molas ex eis faciant, perfringunt: quod
ni fe.

ni fecerint ranæ, ubi cum molæ versantur, concaluerint, inflari solent, & disruptis molis frumenta veneno inficere.

Spondylis autē vermis intra terram *Spondylis vermis.* reperiri solet, ita circa radices convolutus ut verticilli, quod Græci σπόνδυλον vocant, speciem præ se ferat: unde nomen invenit. Ei longitudo & crassitudo minimi digiti: caput rubrum, reliquum corpus album, nisi quod superne sit aliquantum nigrum, ubi cibo, quem sumit, turget: quæ hortorum pestis, cum nec careat pedibus, nam sex habet, nec serpat, tamen Plinius scribit, genus id serpentis est, radices herbarum totas consumit, fruticum corticem, quo radices eorum obducuntur, tantum abrodit: quinetiam edit radices cucumeris asinini, chamelæontis nigri, centauri, peucedani, aristolochiæ, vitis sylvestris: cum aliud animal eas non attingat.

Sed vermis quadrupes, qui in Majo *Vermis quadrupes.* nazus in agris currit, item crassus & longus minimum digitum, ut pulices terreni, in leguminibus orti, supra terram vivit. Ei corpus molle, nigror splendidus, gracilis isthmus: posterior corporis pars pectori adhæret: cum in manus sumitur, eas pingui liquore inficit, pellet urinam, sed unâ sanguinem.

Ascarides.
Lumbrici.
Cochleæ cavatica.

Ascarides etiam, qui sunt vermes parvi,
 non unius & ejusdem coloris: nam alii
 candidi, alii lutei, alii nigri, sæpius ara-
 tro excitantur. Reperiuntur autem plu-
 res in unum aliquem locum congrega-
 ti: hi vastant sata: etenim validas se-
 getes radicibus subsecutis enecant.

At lumbricos, qui item intra terram
 gignuntur, & oculis carent, pluvix eli-
 ciunt. Concinne igitur Euclio Plauti-
 nus, sollicitus de aula auro referta, in-
 quit ad Strophylum:

Foras, foras lumbrice, qui sub terra erepsisti
Qui modo nusquam comparebas, nunc (modo,
quom compares, peris.

Quin cochleam in Balearibus insulis,
 ut Plinius scribit, cavaticæ appellatæ,
 non prorepunt è cavis terræ, neq; her-
 ba vivunt, sed uvæ modo inter se cohæ-
 rent.

ACCEDO NUNC) De ani-
 mantibus in humida terra, vel
 in aquis subterraneis vitam
 agentibus. CAP.

XXXVI.

Accedo nunc ad alterum animanti-
 um subterranearum genus, quod in hu-
 midis terræ locis agit: etsi lumbrici e-
 tiam

tiam & aliæ quædam id genus animantes in terra tantum gignuntur humida.

Animantes in humida terra degentes.

Pisces autem fossiles duorum generum inveniuntur, sed intra terram non

Pisces fossiles.

nihil teretes ut anguillæ, verum pelle carent tenaci: squamis etiam, ut & gobii: duramq; nec admodum jucundam gustui habent carnem: majores crassi sunt fere duos digitos: minores, digitum: illi longi circiter palmos quatuor: hi tres. Sonum edunt acutum. Eos pharmacopolæ in vitrum inclusos de trabe suspendunt, ut spectaculum hominibus præbeant: longoq; tempore alunt pane & aliis quibusdam.

Ex fluminibus autem, quæ currunt in locis paludinosi, egressi per riparum venas longius penetrant in terram: interdum in proximi oppidi cellas usq; subterraneas, in quibus vinum vel cervisia solet condi.

Pisces per venas riparum penetrare in cellas.

Attamen Theophrastus scribit eos reperiri juxta fluvios, & in aquosis locis. Cùm enim terram inundaverit aqua, ex alveis fluminum egredi in eam: cùm decreverit, relinqui in exiccata. Itaque persequentes humorem terram subire: dein humore exiccato in halitu permanere: non aliter ac pisces inter cæteros salitos vivunt.

In la-

In latebris autem propter sensuum stuporem eos nihil sentire, sed effossos se movere. Non dissimile ait accidere in Ponto his piscibus quos glacies complectitur. Etenim non prius sentiunt & moventur, quam in patinam injecti coquantur.

Verum nullos pisces, qui in fluviis versari semper soliti fuerunt, post inundationes in locis siccis relictos subire terram videmus, sed omnes de vita decedere.

*Pisces fossiles
ubi inveni-
antur.*

*Planicies ad
Narbonem
amnem.*

Itaq; cum fossiles pisces etiam in locis, quos non inundavit aqua, soleant inveniri, certum est illos eò per venas & venulas penetrare. De qua re ultra Alvim Orteranti, quod oppidum est ad Pollenicium fluvium, diligenter adverti. Nec in Germania modò fossiles pisces reperiri solent, sed etiam post Pyrenæos montes, ut Polybius in quarto & trigésimo historiarum libro tradit, usq; ad Narbonem amnem planicies est: per quam fluvii feruntur Iliberis: & Roschinus, fluentes propter urbes ejusdem nominis, quæ habitantur à Celtis. In hac igitur planicie sunt pisces fossiles dicti. In ea enim est terra tenuis, & multum nascitur gramen: sub quod altitudine duorum vel trium cubitorum per arenam

nam aqua fluminum dilatata fluit. Et si quando inundaverint cum aqua, pisces terram subeuntes alimenti causa, nam mirifice appetunt graminis radices, planiciem efficiunt refertam piscibus subterraneis, quos incolæ effodiunt.

Inveniuntur etiam fossiles pisces circa Heracleam, & in multis Ponti locis, ut Theophrastus memoriæ prodidit: in Paphlagonia, ut Eudoxus.

Quin, si Senecæ credimus, sub terra *Stagna sub* sunt stagna obsessa tenebris & locis am- *terra, quibus* plis. Animalia quoque illis innascuntur, *animalia in-* sed tarda & informia, ut in aere cæco, *nascuntur.* pinguique concepta, & in aquis torpenti- bus facta. Et, ut idem scribit, in Caria circa Idimum urbem, cum exilisset unda, periere quicumque illos ederant pisces, quos ignoto ante eum diem cælo novus annis ostendit.

POSTREMO IN SUBTER.)

De Dæmonibus in fodinis metallicis versantibus.

CAP. XXXVII.

Postremò in subterranearum ani- *Dæmonum in* mantium, seu, quod placet theologis, *fodinis metal-* substantiarum numero haberi possunt *licis versanti-* Dæmones, qui in quibusdam versantur *um duplex* fodinis. Eorum autem duplex est genus. *genus.*

Sunt

*Dæmones**truculenti & savi.*

Sunt enim truculenti & terribiles a-
spectu: qui plerunq; metallicis infesti
atq; inimici sunt. Talis fuit Anneber-
gius ille, qui operarios duodecim am-
plius flatu interfecit in specu, qui coro-
na rasacea appellatur. Flatum verò e-
mittebat ex rictu. Equi enim specie
habentis procerum collum & truces o-
culos dicitur visus. Ejusmodi etiam fu-
it Snebergius, nigro cucullo vestitus,
qui in fodina Georgiana operarium è
solo sublatum in superiore loco maxi-
mæ illius concavitatis quondam fera-
cis argenti collocavit, non sine corpo-
ris attritu. Certe Psellus, cum sex gene-
ra dæmonum definiat numero, hoc cæ-
teris pejus esse dicit: quòd ipsi amictui
fit crassior materia. Quidam philosophi
hos & similes dæmones, qui nocentes
sunt, & natura improbi, nominant bru-
tos, & rationis expertes.

*Dæmones**placidi & mites Cobali
Vocantur.**Virunculi
montani.*

Sunt deinde mites, quos Germano-
rum alii, ut etiam Græci, vocant Cobal-
los, quòd hominum sunt imitatores.
Nam quasi læticia gestientes rident: &
multa videntur facere, quum prorsus
nihil faciant. Alii nominant virunculos
montanos, significantes staturam, qua
plerunq; sunt: nempe nani tres dodran-
tes

tes

res longi. Videntur autem esse senecio-
nes & vestit more metallicorum, id est,
vittato indusio, & corio circum lum-
bos dependentes induiti.

Hi damnum dare non solent metal-
licis, sed vagantur in puteis & cunicu-
lis: & quum nihil agant, in omni labo-
rum genere videntur se exercere: qua-
si modò fodiant venas, modò in vasa
infundant id quod effossum est: mo-
dò versent machinam tractoriam.

Quanquam verò interdum glareis
laceflant operarios, rarissimè tamen eos
lædunt. Nec lædunt unquam, nisi prius
ipsi cachinno fuerint, aut maledicto la-
cessiti. Itaq; non admodum dissimiles
sunt dæmonibus, tùm his qui rarò ho- *Dæmones do-*
minibus apparent, quum quotidie par- *mestici Gute-*
tem laboris domi perficiant, & curent *li dicuntur.*
jumenta: quibus quod nostri causa be-
nignè faciant, generiq; hominum sint,
aut saltem esse videntur amici, nomen
imposuerunt Germani, Gutelos enim
appellant: tum Trullis vocatis: quos
sexu tam mulieris quàm viri ementito,
cùm apud alias nationes, tùm maximè
apud Suionas in famulatu fuisse fe-
runt.

Sed

*De mones
montani.*

Sed dæmones montani potissimum laborant in his specubus, è quibus metalla effodiuntur jam, vel ea effodi posse spes est. Quocirca metallici non deterrantur à laboribus, sed omen inde capientes alacriori animo sunt, & vehementius laborant.

A N I.

ANIMANTI-
UM NOMINA LATINA
GRÆCAQUE GERMANICE RED-
dita, quorum author in lib. De
Subterraneis animanti-
bus meminit.

GRADIENTIUM.

Alce elch / elend

Aper, Wildschwein

Araneus niger, schwarze Feldspinne

Asellus, Schefflein / in fenestris versatur

Βατραχίδες, Kaulkroten.

Blattæ, Wibel / Brodtwibel / Spring-
wibel

Βρέξας, Laubfrosch

Bufo, Kröte

Καλαμήτη, item Laubfrosch

Καμψίρεθ, Eichorn

Caprea, Neb

Castor, Piber

Cervus, Hirtz

Chamæleon, Germanis est ignotus

Crocodilus, Crocodil

Cuniculus, Cunlein

F

Dama,

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

- Dama, ein Gemys des hörner vor sich ge-
bogen sein
 Ελειός, Italice ghyro
 Erinaceus, Zigel/ ejus duo genera, Hunds
 Zigel vnd Sewzigel
 Fiber, Piber
 Formica, Eims
 Γάλη, Wisel
 Glis, grosse Haselmaus
 Γυενοι, Kaulkröten
 Hytrix, Stacheischwein / Dornschwein /
 Porcopick
 IbeX, Steinpock
 Ικτις, Iltis / & alia sylvestres mustela
 Lacerta, Grünader
 Lacerta Chalcidica, Kupfferader
 Lacerta aquarilis, Wasserader
 Lupus, Wolff
 Lupus cervarius, Lups
 Lutra, Otter
 Martes, Steinmarter / vnd Paummarter
 Meles, Dars
 Melium, ein halsband dar vnter Dars ge-
 futter / so man den Hunden anlegt
 Μολγεδες, Kaulkröten
 Mus alpinus, Murmelthier
 Mus araneus, Spitzmaus
 Mus agrestis, Schörmaus

Mus

ANIMANTIBVS PRIMVS.

Mus lassicius, Lassicz

Mus Noricus, Pilche / Bilche / Zisel /

Bilchmaus / Ziselmanus

Mus domesticus major, Ratte

Mus Pannonicus

Mus Ponticus, Hermlein

Mus aquaticus, Wassermous

Mus subterraneus, kleine Schörntaus

Mus sylvestris, Haselmaus / oder Nöß-
maus

Mustela domestica, Wisel

Mustela sylvestris, Iltis

Μυζάλη, Spitzmaus

Μυς οκίγρη, Eichorn

Noerza, Noertz

Platyceros, Damhirs

Pulices terreni, Erdsloch

Γυρφορω, Fowrkröte

Rana rubeta, Kröte

Rana temporaria, Keisroschlein

Rana venenata fossilis, Fowrkröte

Rana viridis parva, Laubfrosch

Ranae virides, sublividae, subcinerea;

Frosche

Rupicapra, ein Gemps des hörner hinder
sich gebogen sein

Salamandra, Molch

F 2

Scara-

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

Scarabeus, de quo hic loquimur, Sew-
fester

Enigge, Eichorn

Sorex, mitle Haselmaus

Stellio, Taraneula

Talpa, Molwurff

Tarandus, Neen

Testudo, Schildkröte

Tragelaphus, Brandthirse

Vermis in Majo natus, Manworm

Viverra, Surette vnd Frette

Vormela, Wormlein

Ursus, Beer

Vulpes, Fuchs

Zobela, Zobel

VOEANTIV M.

Alauda, Lerch

Anas immanueta, wilde Endte

Anser immanuetus, wilde Gans

Apis, Pien

Apodes, Spirschwaben

Aquila, Adler

Ardeola, Reiher

Attagen, Haselhun

Bubo, gros Huhu

Ciconia, Storch

Cornix, Krabe

Corvus

ANIMANTIBVS PRIMVS.

Corvus aquaticus, Wasserrabe

Corvus, cujus caput rubra macula est in-
signe, Holkrabe

Corvus nocturnus, Nachtrabe

Crabro, Horlitze

Cuculus, Kuckuck

κουσέλοι, Spirschwalben

Fulica, Wasserhuhn

Galgulus, Hammerling

Gryllus domesticus, Hausheim

Gryllus agrestis, Feldheim

Halcyon fluviatilis, Eißvogel

Hirundines domesticæ Hausschwalben

Agrestes Maurauschwalben

Ripariæ Spirschwalben

Ibis, avis Aegyptiaca Germanis ignota

ιτιορσ, Hemmerling

Lagopus, Schnevogel

Locusta, Heuschrecke

Mergus, Teucher

Merula, Amsel vnd Schamffel

Milvus, Weih oder Hünerecht

Noctua, Kantzeule/Schlaereule/Stoch-
eule/Steineule

Νυκτικόραξ, Nachtrabe

Olor, Schwan

Onocrotalus, Schneegans

E 3

Palum

vus

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

Palumbes, Holtztaube vnd Ringeltaube
Perdix, Kaphun
Pica, Agelester / Alster / Elster
Picus, Specht
Τυρρονόγεξ, Holkrabe
Querquedula, Krichentlein
Sturnus, Star
Tetraones, Pirchhüner vnd Awerhun
Turdus, Krametvogel / Zimer / Weindrusschel / Zindrusschel
Vespa, Wespe
Vespertilio, Fledermaus
Ulula, Huhu
Upupa, Widehofe
Vultur, Hasengir

NATANTIVM.

Alburnus, Weisfisch
Asellus, in Italia Afino
Aurata, Venetiis Auraia
Barbus, Parme
Buccinum, in Liguria corneto
Cancer fluviatilis, Krebs
Conger, in Italia congro
Coracinus, Neapoli coracino
Delphinus, Mehrschwein / darvon Kompe
Salspeck

Glaucus

ANIMANTIBVS PRIMVS.

Glaucus

Gobio fluuiatilis, Schmerle

Hippurus

Lucius, Hecht

Merula, Massiliae roquando

Murena, in Italia murena

Orphus, in Sicilia cernha

Pisces fossiles Weißer vnd Merputten /
qui sunt crassiores

Pecten, Venetiis cappe

Perca, Berse

Primadia

Purpura, in Graecia porphyro

Raja, Roch

Salar, Shure

Salmo, Salm / Sarp

Sturio, Stör

Thynnus thunno

Turdus, Massiliae roquando

SERPENTIV M.

Acontias, ignotus Germanis

Amphisbæna, ignota

Aspis, ignota

Boa, Wnfe

Basiliscus, ignotus

Cæcula, Blindschliche

Calabricus serpens, ignotus

F 4

Χόρσα

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

Κέρουδε Ⓞ, Matter
Cenchrus, ignota
Ceraustes, hornichte Schlange
Diplas, ignota
Draco, Drach
Dryinos, Eichschlange
Hæmorrhous, ignotus
Natrix, Matter
Porphyrus, ignotus
Scytale, ignota
Sepedon, ignota
Τυφλίη Ⓞ, Blindschleiche
Τυφλώψ, Blindschleiche
Vipera, Italis marasso
ῥδε Ⓞ, Matter.

VERMIVM.

Ascarides, Erdworme
Lumbricus, Reinsworm
Scolopendra, Nassel
Spondylis, Engerle
Teredo, Kupfferworm.

DÆMONVM.

Dæmon subterraneus truculentus, Berg-
teufel mitis, Bergmenlein / Kobel/
guttel.

INDEX

INDEX IN LI-
BRUM DE SUBTERRA-
NEIS ANIMANTIBUS
SECUNDUS.

A.

Acontias	66.
Ælianus	3.66.
Ænariæ coloni terræ motu & calidarum aquarum effusionibus sedibus exacti	5.
Ανανθήχοι, qui & histrix	42.
Alaudæ II. hyemæ latent in cavernis montium	52.
Albertus Magnus	6.
Alce	21.
Ambrosius Fibianus	69.
Amphisbæna	61.
Anates immanisuetæ	9.
Animal incognitum repertum in Norico	6.
Animantes subterraneæ, quæ proprie & sint & dicantur 3. 70. quæ in ter- ra sicca ibid. quæ in humida agant	74. & seq.
F	Animan-

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

Animantium subterraneorum tria genera	12.
Animantes omnes natura mutationem sentire	4.
Animantes quæ in regionem è qua egressæ sunt non revertuntur ibid. & seq. revertuntur	7. & seq.
Animantes frigoris aut caloris vitandi causa locum mutant	8.
Animantes quæ noctu vel interdium in cavernis terræ delitescunt	12. & seq.
Animantes quæ in terra latent aliquo anni tempore	27. & seq.
Anseres immansueti	9.
Aper	21.
Apes	10.
Ἀποδες, quæ & κυψελοὶ	52.
Aquatilia quæ aliqua anni parte se in cœno vel arena coodunt	53.
Aquila Northusæ mortua.	6.
Aquila à Ianio Dincelspyhelensi occisa ibid.	
Aranei nigri	51.
Aratus	57.
Ardeola	9.

Aristo

ANIMANTIBVS SECVNDVS.

Aristoteles	3. 9. 22. 30. 46. 65.
Aristophanes	25.
Arces subterraneæ	13.
Ascalabus, & ἀσκαλαβώτης, qui & stel- lio	49.
Ascarides	74.
Aselli rimis parietum occultantur,	10.
Asellus piscis æstivis mensibus se condit	53.
Asio noctuæ species	25.
Aspis, & ejus genera	63. 64.
Attagenes	9.
Aves hyeme in cavis arboribus latentes	8.
Aves lateæ	2.
Aves quædam cur verno tempore conspi- ciantur implumes	11.
Aves nocturnæ	24.
Aurata æstivis mensibus se condit,	53.

B.

Basiliscus	67.
Βατραχίδες	57.
Blattæ parietum rimis occultantur,	10.

Boæ

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

Boæ ex natricum genere	63.
Βεζζας, rana	56.
Bubo	24. 52.
Buccina	53.
Bufo	58.

C

Cancer fluviatilis	59.
Calabrus serpens	62.
Caprea	21.
Cassianus theologus	68.
Κασσιος	21.
Castorea	ibid.
Caucasus mons	12.
Caulon quæ & dipfas	60.
Cæcula hyeme se condit in terra	61.
Cellæ subterraneæ	15.
Cenchris serpens	67.
Centipeda quæ & scolopendra	51.
Cephi Æthiopicî	6.
Cerastes	65.
Cervus	21.
Ciconiæ	9.
Chamæleon 46. aura alitur	48.
Χαμαιτυτεια	15.
	Chelydros

ANIMANTIBVS SECVNDVS.

Chelydros	64.
Chersydros	62.
Cicero	69. 71.
Circe	13.
Cleopatra aspidas ptyadas sibi admovit	64.
Columella	61.
Cœnobium subterraneum in Sedunis	13.
Corpus subterraneum & ejus divisio	1.
Corvus aquaticus	9.
Corvus qui πυρρονόραξ	11.
Corvus piscis hybernis mensibus se con-	
dit	53.
Conger	ibid.
Cochleæ	ibid.
Cochleæ cavaticæ	74.
Colubri Thebani cornuti	65.
Crabrones sylvestres	10.
Crocodilus 54. ad insulam Tentyritarum	
non adnata	55.
Cuculus	11.
Cuniculus	16.
Cymbri	5.

Vide etiam in Kappa.

Dama

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

D.

Dama	21
Dantisci bona pars vulgi sub terra habitat	16.
Dæmones subterranei, & eorum duplex genus	77.78.
Delphinus	9.53.
Delphinus hostis crocodili	55.
Dioscorides	3.
Dipsas	60.
Domus in Armenia majori quales,	13.
Draco 68. cum aquila & elephante pugnat	69.
Dryinos	64.

E.

Ελειός Aristoteli glis dictus	30.
Erinaceus hyeme in cavis arboribus se condit	10.
Εχίδνη	59.

F.

Fiber, & ejus descriptio	16.
Fibri pelles & testes	20. 21.
Formicæ	10.
Fossæ	

ANIMANTIBVS SECVNDV S.

Fossæ Prenestinæ	15.
Fulica	9.
Fulvius Hirpinus vivaria gliribus insti- tuit	32.

G.

Galgulus	8.
Γαλεώτης, qui & stellio	49.
Galenus	60.
Γάλη, qui visela	36.
Ganeum	15.
Glaucus piscis hybernis mensibus se condit	53.
Glis	10. 30.
Gliraria	32.
Gothi ex Scandia in Sarmatiam & Daci- am	5.
Grues ab ultimis quasi terris in ultimas discedunt	9.
Grylli domestici agrestes	51.
Γυρίνος	57.

H.

Halcyones marinæ fluviatiles	22.
Hamester qui à quibusdam cricetus	40.

Hamestrū

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

Hamestri appellatio in hominem voracem apud Germanos	41.
Hæmorrhæos	65.
Hippurus piscis	53.
Hirundines hyeme in loca tepidiora secedunt	52.
Hirundines ripariæ, quæ & ἀποδες & κύψελοι	52.
Hystrix hybernis mensibus, ut Plinius scribit, in specus secedit: æstivis, ut Albertus	42.
Hystricis descriptio	ibid.
Hoensteinum	15.
Homerus	13.
Homines cavernas succedentes, qui ex eo Trogloditæ	12.
Homines sylvestres Scricinnia	13.
Hydros	62.

I

Jaculus serpens	66.
Ibex	21.
Ibis Ægyptia in Alpibus visa	6.
Ichneumon crocodilo inimicus	55.
aspidi	64.
Ἰκτιος	8.

Ἰκτις

ANIMANTIBVS SECVNDVS.

ἰκτίς mustelæ genus	37.
ἰκτιδὸς pellis, proverbium apud Germanos in vilissimum & maxime foetidum scortum	38.

K.

καλαμήτη rana	56.
καμψίγρις, Latinis sciurus	31.
κικκαβάν, sonus quem ululæ edunt	25.
κόβαλοι, dæmones hominum imitatores	78.
κύψελοι, quæ & ἄποδες	52.

L.

Lacerta Chalcidica quæ & seps	46.
Lacerta hybernis mensibus in terra latec	45.
Lacerta à stellione quomodo differat	49.
Lacerta aquatilis	46.
Lacerta viridis	45.
Lagopus	23.
Lepus	21.
Locustæ in Pannonias, Daciam & Lygios proximis annis involarunt	5.

G

Lubeci

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

Lubeci bona pars vulgi sub terra habitat	16.
Lucanus 67. 69. reprehensus	62.
Lumbrici	74.
Lupus	21.
Lupus cervarius	ibidem
Lutra, & ejus descriptio	16. 18.

M.

Martialis	32. 38.
Meles 16. 21. caninus, suillus	22.
Melia	ibid.
Mergus	9.
Merula	8. 11. 53.
Merula piscis	53.
Μόλχη Græco nomine Germanis, quæ salamandra	50.
Μολγείδες ranæ	57.
Multipeda & millipeda, quæ & scolopendra	51.
Murena hybernais mensibus se condit	53.
Mus Alpinus	28. & seq.
Mus aquatilis	58.
Mus araneus, qui & μυγάλη	35.
Mus Lassicus	33.
	Mus

ANIMANTIBVS SECVNDVS.

	Mus Noricus, qui citellus	ibid.
16.	Mus Pannonicus	34.
62.	Mus Ponticus	10. 33.
74.	Μυς σκίρ	31.
21.	Mus sylvestris	34.
lem	Mus subterraneus, qui & agrestis	71.
18.	Mustela quæ proprie γάλη	36.
	quæ ἰκτις 37. quæ martes,	ibid.
	quæ Germanis Zobela	39.
	Mustelarum virus basilisco exitio,	68.

N.

38.	Natrix hyeme in cava terræ ingreditur	62
22.	ejus genera	ibid.
bid.	Nicander 49. 57. 59. 61. 67.	reprehen-
9.	fus	64.
53.	Nitedula	71.
53.	Noerza	39.
sa-	Noctua	24. 25. 52.
0.	Noctuarum genera	25.
57.	Nycticorax	24. 25.
en-		
51.		
3.		
9.		
58.		
35.		
33.		
us		

O.

	Olores	9.
	Onocrotalus	ibid.
	Opianus	3.

G

Orphus

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

Orphus piscis hybernis mensibus se con-
dit 53.
Ovidius 44. 49.

P.

Palumbes 8. 11. 53.
Pecten 53.
Perca ibid.
Perdix 9.
Persarum reges hyberno tempore Baby-
lone, verno Susis, æstivo in Ecbaranis
degebant 8.
Πυγίφρων 72.
Φρυγίφρων, rana rubeta 58.
Picus 11.
Piscis vitandi caloris & frigoris gratia
mutant locum 9.
Pisces fossiles 75.
Platyceros 21.
Plinius 6. 22. 26. 31. 34. 37. 52. 59. 63. 65.
67. reprehensus 56. 54. 71.
Polybius 76.
Porphyrius 3.
Porphyrus serpens 66.
Prester à dipsade differt 60.
Prenestinæ fossæ 75.
Primadiæ 53.
Psellus

ANIMANTIBVS SECVNDVS.

Pfellus	78.
Pfyllorum olfactu serpentes fugantur	56.
Pufhardum	14.
Purpura	53.
Πυρίγονοι, bestiolæ	2.

Q.

Querquedula	9.

R.

Raia	53.
Ranarum diversa genera	56.
Rana rubeta	58.
Rana que καλαμίτης	56.
Ranæ temporariæ	ibid.
Rana venenata	58. 72.
Renum doloris medicamentum	22.
Reinesteinum	14.
Rupicapra	21.

S.

Salinimicum lacertæ aquatili	46.
Salamandra, quæ Germanis Græco nomi- ne μόλγη	50.
Salmo	9.
Scandia	5.
Scarabei rutili	51.
Scolopendra	ibid.

G 3

Seric-

INDEX IN LIB. DE SVBTER.

Scricfinniæ sylvestres homines	13.
Scyrale	61.
Σνίγγος	31.
Seneca	77.
Sepedon	66.
Seps seu lacerta Chalcidica	46.
Serpentes hyeme latentes	59. & seq.
Serpens Calabricus	62.
Servius	71.
Sorex	34.
Spondylis vermis	73.
Stellio	49.
Sturio	9.
Surni	8. II: 52.
Subterraneum corpus, & ejus divisio	1.
Sibyllæ Cumeæ antrum	13.

T.

Talpa	70.
Tarandus	21.
Tenedi insulæ piscatores rupium specu- bus pro domibus utuntur	13.
Tentyritæ	55.
Teredo	69.
Terrarum quasdam oras onera, quibus premuntur in alias sæpe deponere	4.
Tetraones	9.
	Teuto-

ANIMANTIBVS SECVNDVS.

13.	Teutones	5.
61.	Thebani colubri	65.
31.	Theophrastus 3. 75. reprehensus de pis-	
77.	cibus subterraneis	76.
56.	Testudo terrestris	50.
46.	Thynnus	6. 53.
eq.	Tragelaphus	21.
62.	Trogloditæ	26.
71.	Trochilos crocodilo dentes & fauces re-	
34.	purgat	54.
73.	Trulli dæmones	79.
49.	Turdi	8. II. 53.
9.	Turdus piscis	53.
2.	Turtures hyeme in cavernis montium la-	
1.	tent	II. 52.
13.	Τυφλίη, Τυφλώψ	61.

V.

0.	Varro	18. 21. 22. 25. 32.
21.	Vermis quadrupes in Majo natus,	73.
1-	Vespertilio	24. 25. 52.
3.	Vespa	11.
5.	Vipera quæ Εχιδνα	59.
9.	Virgilius	62. 71.
is	Visela quæ γάλη	36.
4.	Viverra	40.
9.	Ulula	24. 52.
9.	Volu -	

I N D E X

Volucres quæ hyeme se condunt in terra	52.
Vormela	42.
Upupæ	8. II. 52.
Ursus	44. & seq.
Vulpes	16. 17. & seq.
Vultur	8.

X.

Xenophon	13

Z.

Zobela mustelæ species	39.

DE ANIMANTIBUS SUBTERRANEIS Indicis finis.

ter-
52.
42.
.52.
seq.
seq.
8.

13

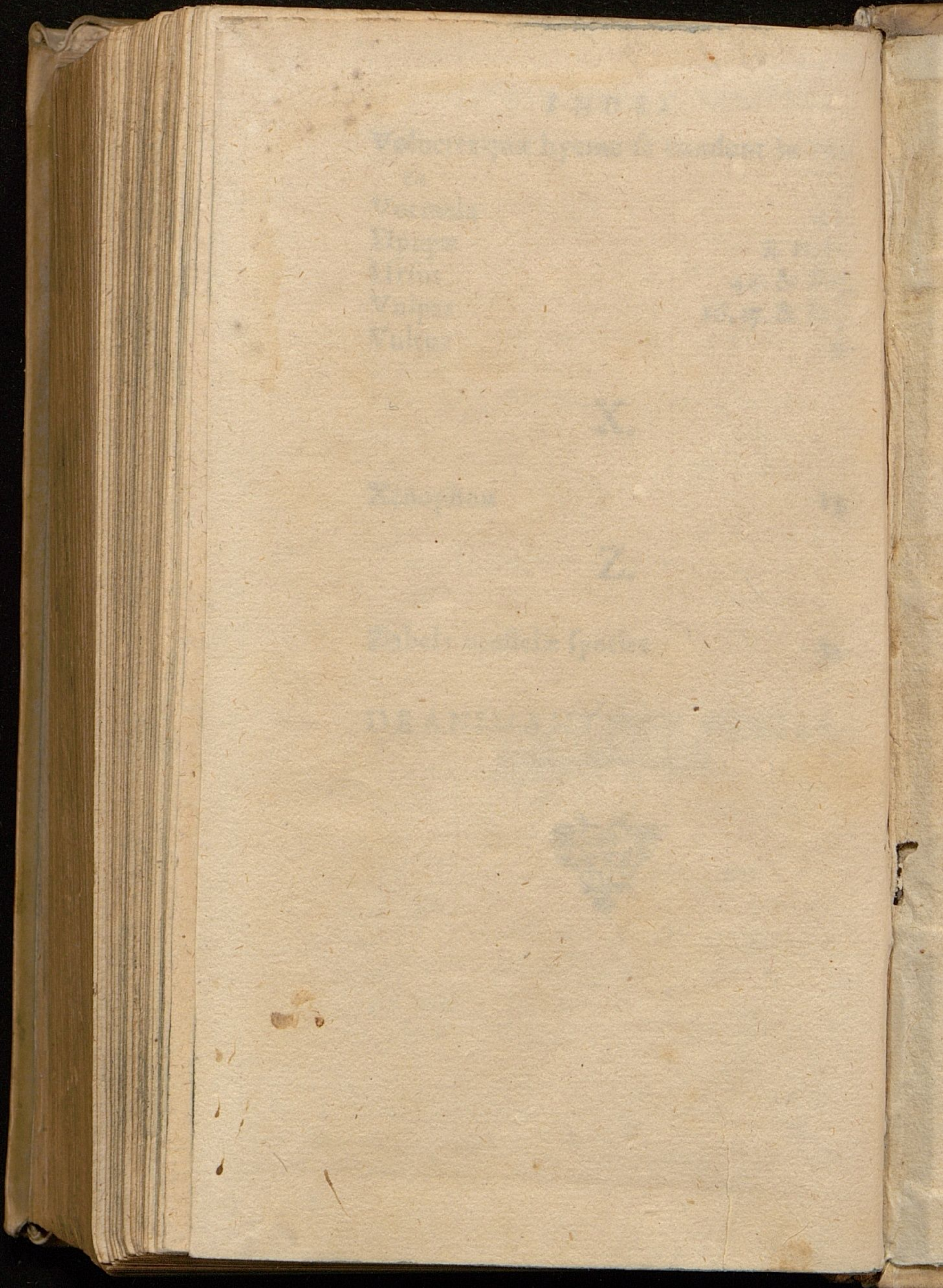
39.

R.

101

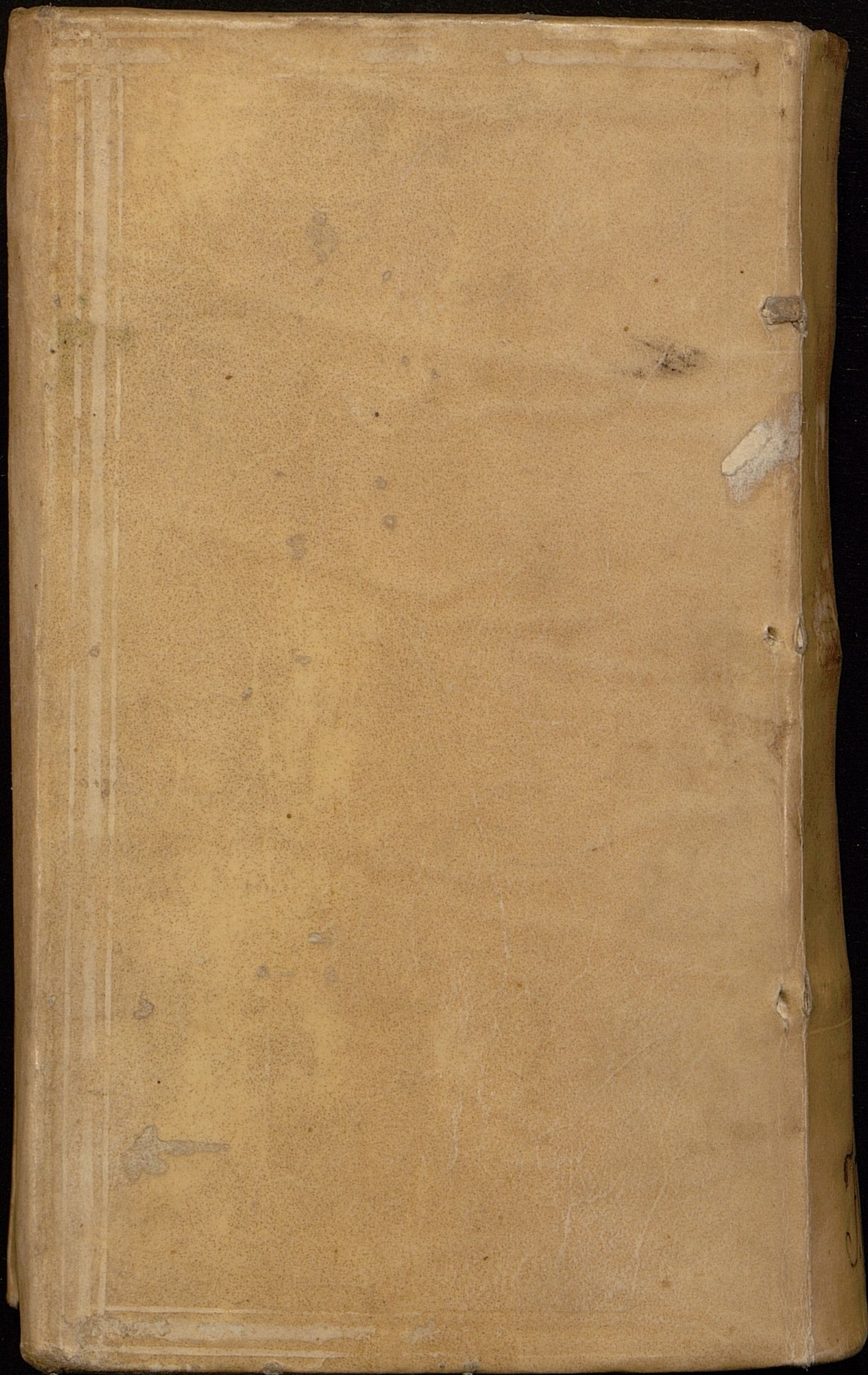

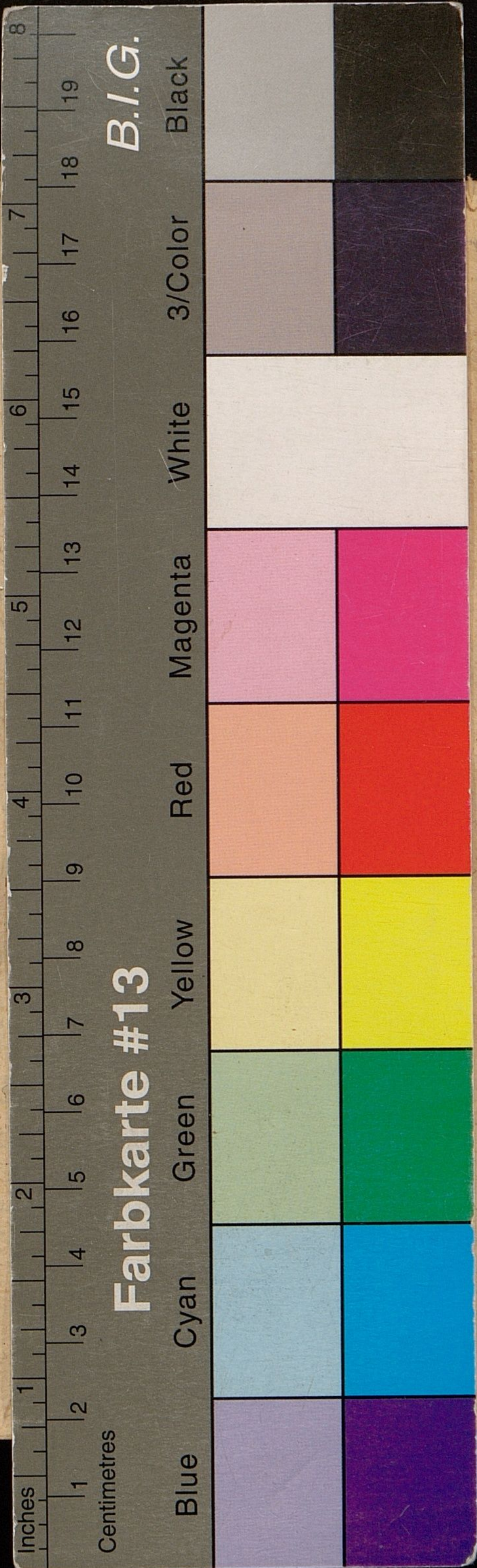
42 $\frac{4}{7}$

1077

2

GEORGII AGRICOLÆ
De
ANIMANTI-
BUS SUBTERRA-
NEIS LIBER.

Hactenus à multis desideratus,
NUNC VERO INGRA-
TIAM STUDIOCORUM SE-
orsim editus, in certa capita divisus,
capitum argumentis & non-
nullis marginalibus
exornatus.

A
JOHANNÉ SIGFRIDO,
Phil. & Med. Doctore & Profes-
sore in illustri Juliâ or-
dinario.

WITTEBERGÆ,
Typis Meisnerianis : Impensis Za-
chariæ Schureri Bibliop.

ANNO M. DC. XIV.